Відділ культури та туризму
виконавчого комітету Вараської міської ради

Громадська організація «Культурний центр»

“УСПАДКУВАННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ”

Матеріали науково-практичної конференції

РОУНБ

Вараш – 2018

УДК 94(477.8)
М 341

Випуск книги здійснено відповідно до Програми розвитку культури м. Вараш на 2018-2022 роки.

За сприяння Вараської міської ради.

Упорядкування
Л.Сніжко

Технічний редактор
В.Власюк

РОУНБ

М 341 Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся. Матеріали науково-практичної конференції. – Рівне: Волин. обереги, 2018. – 88 с.

ISBN 978-966-416-???-?

У збірнику подано матеріали науково-практичної конференції "Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся".

УДК 94(477.8)

© Відділ культури та туризму виконавчого комітету Вараської міської ради, 2018
© ГО "Культурний центр", 2018
ISBN 978-966-416-???-?
© Видавництво "Волинські обереги", 2018

З М І С Т

Передмова 4

О. Федорчук. **Відроджена святиня**....8

прот. С Прокопчук. **Святині рідного краю. Православні храми Володимиреччини**....25

Н. Грицкевич. **Роль і значення дослідження історико-культурної спадщини краю** 27

Р. Тишкевич. **Давньоруські погоринські святині**....31

О. Белецька. **Міжкультурний діалог православних народів як основа збереження християнських цінностей і духовності у добу глобалізації** 41

Л. Сніжко. **Зниклі населені пункти Володимиреччини**....50

В. Рожко. **Монастир Св. Троїці – духовний твір князів Чорторийських**....53

Є. Басараба. **Велесовична абетка та Православ'я** 70

РОУНБ

ПЕРЕДМОВА

9-та науково-практична конференція на тему: "Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся", на відміну від вісьмох попередніх, проходила не в місті Вараш, а в с. Стара Рафалівка в рамках відзначення 235-ї річниці побудови Свято-Миколаївської церкви цього села.

З ініціативою проведення краєзнавчого заходу саме в с. Стара Рафалівка до мене звернувся протоієрей Сергій Прокопчук, настоятель Старо-Рафалівської Свято-Миколаївської церкви, вчитель християнської етики, краєзнавець. Сергій Прокопчук – активний учасник попередніх наших конференцій, на одній із яких був промовцем із науковою роботою про православні храми Володимиреччини. Доопрацювавши і доповнивши свій краєзнавчий доробок за підтримки і сприяння громадської організації «Культурний центр» випустив книгу під однойменною назвою. Ця книга була презентована в ході науково-практичної конференції. Також під час заходу було організовано персональну виставку картин художника Сергія Максимчука (15-ту у його мистецькій біографії) та тематичну книжкову виставку.

Талановита вокаліста Світлана Тиндик подарувала усім присутнім декілька барвистих українських пісень. Особливу вдячність хочу висловити Костецькому Михайлу Романовичу,

РОУНБ

директору Вараської філії Європейського університету за сприяння у підготовці і проведенні конференції, а також Горегляд Яні Іванівні, за активне доручення до роботи конференції педагогів міста.

Гарним коментарем до всього вище написаного будуть фотознімки розміщенні на сторінках цієї збірки. Приємно, що все більше науковців долучаються до нашої роботи, зокрема Ковальова Ольга Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, докторант кафедри культурології та мистецьких проектів національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та Володимир Євтухович Рожко, почесний професор Волинського національного університету ім. Лесі Українки, кандидат церковно-історичних наук, дійсний член інституту дослідів Волині в Вінніпезі, відомий дослідник історії Волині. Мабуть наша конференція – це останній захід до якого долучився В. Рожко, адже наприкінці літа 2018 року цей харизматичний, допитливий чоловік залишив нас, відійшовши у інший світ. Сумуємо.

Традиційно результати досліджень публікуємо у видавництві «Волинські обереги», адже професіоналізм і відповідальність колективу видавництва під керівництвом Власюка Віталія Валерійовича – запорука естетично оформленої збірки, яку приємно читати.

Лідія Сніжко,
голова ГО «Культурний центр»

РОУНБ

Додаток №1 до наказу громадської організації «Культурний центр» №2 від 13 травня 2018 року

ПРОГРАМА

IX-ї науково-практичної конференції

«Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся»

18 травня 2018 року, 12.00 год., Вараська філія Європейського університету с. Стара Рафалівка

Мета заходу: Обмін науковими дослідженнями та практикою щодо успадкування та популяризації історико-культурного надбання Волинського Полісся. Розширення особистих комунікацій серед науковців та практиків з даної теми.

11.30 год. Реєстрація учасників конференції. Огляд краєзнавчої книжкової виставки.

12.00 год. Відкриття конференції. *Виступи промовців до 15 хвилин.*

Вступна частина

1. Х/н: Світлана Тиндик, вокалістка м. Вараш.

2. Вступне слово, презентація наукових досліджень громадської організації «Культурний центр». Голова ГО «Культурний центр» Л. Сніжко.

3. Слово Настоятелю Свято-Миколаївської церкви с. Стара Рафалівка, протоієрею С. Прокопчуку.

4. Слово директору Вараської філії Європейського університету М. Костецькому.

І частина

1. «Історія відбудови Свято-Михайлівської церкви с. Вараш». Федорчук О.Д., начальник архівного відділу виконавчого комітету Вараської міської ради.

2. "Духовно-моральні цінності як основа формування свідомості школярів". Міщеня М.Л., керівник методичного об'єднання

вчителів християнської етики, вчитель християнської етики Городецького НВК Володимирецького р-ну.

3. «Святині рідного краю. Православні храми Володимиреччини» Настоятель Свято-Миколаївської церкви с. Стара Рафалівка. Протоієрей Сергій Прокопчук.

4. «Духовні Святині Погориння» – Тишкевич Р.К., заслужений працівник культури України, голова товариства краєзнавців Сарненщини.

5. «Роль і місце православних монастирів у глобалізованому світі». Ковальова Ольга Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, докторант кафедри культурології та мистецьких проектів національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

6. «Зниклі населені пункти Володимиреччини». Голова громадської організації «Культурний центр» Сніжко Л.П.

7. «Монастир Святої Трійці-духовний твір князів Чорторийських». Рожко В.Є.

8. «Забута історія Волині». Басараба Є.А., учасник Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Рівненської області.

14.00 год. – 14.30 год. Перерва на каву

ІІ частина

1. Ознайомлення з виставкою творів живопису С.Максимчука.

2. Екскурсія до Свято-Миколаївської церкви с. Стара Рафалівка. Ознайомлення з експозицією музею церкви.

Заключна частина

16.00 год. Круглий стіл. Обговорення результатів конференції. Закриття конференції.

РОУНБ

Федорчук О.Д.,
начальник архівного відділу
виконавчого комітету
Вараської міської ради

ВІДРОДЖЕНА СВЯТИНЯ

Із історії Вараської церкви

З прийняттям православної віри рівноапостольним князем Володимиром Великим християнство поступово проникає в найвіддаленіші куточки нашої землі. Полісся в ті часи не було відрізане від центру київської держави міста Києва, бо його ріки, такі як Прип'ять з найбільшими притоками Стир та Горинь, були артеріями життя. Будували православні святині наші князі як в добу Київської Русі, так і пізніше в XIV-XVII ст. В селах і містечках Володимиреччини більшість храмів в населених пунктах Пристир'я звели наші предки з допомогою князів Чарторийських, які були в той час власниками цих земель і відповідно фундаторами храмів Божих. Край був бідний і бідні люди не могли в той час збудувати церкву, тому то й князі, тоді ще православні, дбали про те, щоб храми виростали на Поліських землях.

За архівними джерелами на території сучасного Володимирецького району, не рахуючи самого Володимирця, в XIV-XVIII ст. було 22 православні святині, але, без сумніву, ця цифра є неповною.

Храми будували з найдоступнішого та найдешевшого будівельного матеріалу на Поліссі – дерева, і були вони легко вразливі. Тому перші дерев'яні княжі замки і храми зникли у вогні воєн, природних стихій, а ті, які вистояли, зазнали руйнування від комуністичного вандалізму.

Оплотом високої моралі українського села завжди була церква. І тому кожне село прагнуло мати свою церкву, яка гуртувала громаду, навчала і спонукала до життя по Христових заповідях.

РОЗДІЛ

Внаслідок Люблінської унії 1569 року Волинь і Полісся входять до складу Польщі, відбувається ополячення і окатоличення населення. У великій любові до Бога, перебуваючи під чужою займанщиною, поліщуки свято оберігають православну віру, будують храми і возносять щоденні молитви до Вседержителя про милість і щедроти своєму краю, любій Україні.

Із «Вєдомості с пріпісной к церкві Полонской Луцкого уєзда села Вараша церкві Міхайловской за 1848 год», яка зберігається в державному архіві Рівненської області ми дізнаємось, що незважаючи на утиски у 1774 році в селі Вараш будується церква з престолом в ім'я Святого Архистратига Михаїла. «Вєдомості...» розповідають цікаві факти. Церква дерев'яна з дзвіницею, до неї прибудованою. Будівничий церкви невідомий. Церковного начиння скудно. Землі при церкві садибної, орної і сінокісної 63 десятини і 4 тис. сажнів. Плану на ці землі ще немає і вони знаходяться в вільному володінні церкви. В державному архіві Волинської області зберігаються ще більш давній документ про Вараську церкву. Це «Клірові відомості», де вміщений опис церкви, зроблений 30 грудня 1798 року, коли проходив опис всіх парафій Житомирської єпархії.

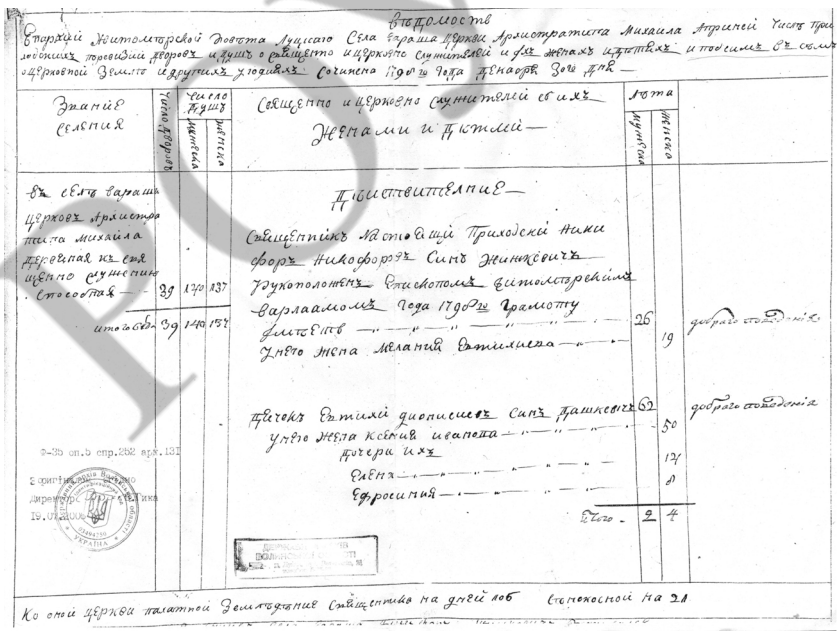

Про подальшу історичну долю церкви ми не маємо ніяких документів, але роблячи висновки з історії краю можемо припустити, що служба велась до встановлення радянської влади, а також після війни. В Погосподарських книгах Вараської сільської ради депутатів трудящих за 1947-1949 роки є інформація, що з 1933 року церковним старостою був Герасимчук Кирило Федорович.

Із спогадів старожилів у 1961 році батюшка, якого привезли зі Старої Рафалівки, відправив останню похоронну службу, бо через декілька днів закрили церкву, посилаючись на те, що податок малий платили державі через малий доход, та не мали свого священика.

В 70-х роках в радянському союзі велась активна кампанія по закриттю церков. Після смерті Сталіна, розвінчуючи його культ, ЦК Компартії взяло курс на атеїзм, гоніння на релігію та її служителів. Церкви і храми пристосовували під господарські склади, медпункти чи меблеві магазин.

Приміщення церков, які були старі і потребували ремонту, взагалі зносились. Така участь спіткала і Свято-Михайлівську церкву в селі Вараш.

РОЗДІЛ

В своїй книзі «Древні святині Полісся» Володимир Рожко пише: «Свято-Михайлівська церква в с.Вараш, зруйнована комуністами у 1979 році, належала до найцінніших зразків дерев'яної архітектури Полісся. Мала вона багатоярусний іконостас, Євангелії, чаші, хрести і дзвони, які, до речі, в усіх церквах Володимиреччини належали до давніх і цінних зразків українського художнього лиття».

Дуже шкода, що місто втратила цінну історичну, архітектурну і духовну святиню. Але святе місце пустим не буває, пройшли роки і святиня відродилася.

Встановлення Автокефалії

Відродження церкви щільно пов'язано з рухом за відродження Української Автокефальної (незалежної) Православної Церкви в Україні, який був розпочатий 15 лютого 1989 року ініціативним комітетом на чолі з отцем Богданом Михайлечком. 19 серпня парафія Петра і Павла у Львові проголосила про свій вихід з підлеглості Московського патріархату і створила першу діючу громаду УАПЦ. 20 жовтня 1989 року до цього руху долучився і очолив його Єпископ Іоан Бондарчук. Після цих подій розвиток УАПЦ швидко поширюється, відбувається перехід парафій Західної України до УАПЦ, у містах Східної України засновуються нові парафії УАПЦ. У березні-травні 1990 року створено канонічну ієрархію з семи єпископів (пізніше висвячено ще одного ієрарха), розбудовано організаційну структуру Церкви.

Всеукраїнський Собор УАПЦ, що відбувся у Києві 5-6 червня 1990 року, затвердив факт відновлення УАПЦ в Україні та ухвалив історичне рішення про піднесення її до рівня патріархату. Першим патріархом було обрано митрополита Мстислава, який очолював УАПЦ в діаспорі і носив титул місцеблюстителя Київського митрополичого престолу.

Цей бурхливий процес відродження української церкви не міг не зачепити серця кожного українця. У Кузнецовську також згуртувалась громада православних віруючих, котрі прагнули духовного оновлення та відродження української церкви.

Початок відродження

Відродження Свято-Михайлівської церкви почалося з приходом до влади в місті депутатського корпусу демократичного спрямування. У 1990 році в результаті виборів до міської ради із 70 обраних депутатів більша половина були членами Народного Руху України та Просвіти, або їх симпатиками. Головою міської ради був обраний Веремчук Володимир Федосійович, головою виконавчого комітету – Омельчук Роман Юстинович. Із спогадів Р.Омельчука він з дитинства був призвичаєний матір'ю до молитви українською мовою і духовне відродження українського народу вважав невід'ємною частиною відродження української держави, тому відбудову української церкви в м.Кузнецовськ включив до своєї передвиборчої програми. Треба зауважити, що духовне відродження народу було майже в кожній передвиборчій програмі депутатів від демократичних сил і вони всіма силами сприяли відродженню церкви.

Відродження української церкви сприяло духовному оновленню громадян міста.

Весною 1991 року з наближенням свято Пасхи активісти демократичного руху почали конкретні дії по відродженню церкви. Члени міської організації «Союз українок» зініціювали святкування Вербної неділі, яке відбулось 31 березня 1991 року. Привезли зрізану вербу і біля будівлі КМКП (на сходах до РАГСу) її освятив запрошений з м. Рівне секретар єпископа Рівненської і Острозької єпархії Української Автокефальної Православної Церкви архімандрит Полікарп. Також він виголосив проповідь, в якій розповів про історію святкування Вербної неділі, страждання і мученицьку смерть Ісуса Христа, побажав мешканцям міста швидше відбудувати церкву і долучитися до слова Божого рідною мовою. Громадяни міста були приємно здивовані і зацікавлені такою духовною подією. Люди із задоволенням слухали молитву рідною мовою і несли додому освячені

гілочки верби. Тут же була влаштована міською організацією товариства «Союз Українок» виставка рушників, серветок з пасхальною тематикою та писанок.

На Великдень, вперше після закриття церкви, в суботу ввечері і у неділю вранці відбулось богослужіння з освяченням паски на місці зруйнованої церкви Архистратига Михаїла, також відбувся хресний хід.

Перед Провідною неділею ініціативна група по відродженню церкви вирішила встановити Хрест, щоб біля нього проводити церковні відправи. Вони звернулись до працівників столярного цеху УБ РАЕС з проханням виготовити великий хрест. В 3-х денний термін хрест був виготовлений і встановлений поблизу місця де стояла стара церква. На Провідну Неділю біля хреста була відправлена служба на освячення хреста та обітниця. Після цього люди, які зібрались біля хреста, рушили хресним ходом на старе Вараське кладовище, де було відправлено заупокійну службу за померлими.

Для початку відбудови церкви необхідно було зареєструвати церковну громаду. На хвилі духовного піднесення відгукнулося багато прихильників національного та духовного відродження, які щиро прагнули мати в своїй Українській державі Українську церкву.

Активістами цього руху 21 квітня 1991 року на місці старої зруйнованої Вараської церкви був скликаний сход віруючих громадян міста на якому були присутні 56 чоловік. На порядку денному було 3 питання: створення комітету для реєстрації релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви, вибори голови комітету та ревізійної комісії. Склад комітету був обраний у кількості 20 чоловік, головою обрали Орешка Є.С., касиром – Демида М.В. Також обрали ревізійну комісію у складі: Тарасюк Л.П. – голова, Голодюк Г.Р., Пашко І.М. – члени комісії.

Обраний комітет працював плідно і вже 24 квітня 1991 року громада знову зібралась на збори, щоб затвердити Статут Української Автокефальної Православної Церкви, а 30 квітня комітет надсилає до Кузнецовського міськвиконкому заяву про реєстрацію громади.

Виконавчий комітет своїм рішенням від 14.05.1991 №131 ухвалив виділення земельної ділянки площею 1,2 га під будівництво церкви. Також було прийнято рішення просити виконком обласної ради клопотатися перед Радою у справах релігій при Раді Міністрів УРСР про реєстрацію релігійної громади УАПЦ та будівництво у м.Кузнецовськ церкви силами віруючих.

П Р О Т О К О Л № І

загальних зборів вірючих м.Кузнецовська, Володимирецького району, Рівненської області
від 21 квітня 1991 року.

Присутні - 56 чоловік.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

І. Створення комітету релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви м.Кузнецовська.

2. Реєстрація релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви м.Кузнецовська.

3. Вибори керівних органів комітету релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви м.Кузнецовська.

ВИСТУПИЛИ: Курсик С.М., Пашко І.М., Василишина Г.П. І запропонували обрати до складу комітету громадян м. Кузнецовська:

І. Орешка Е.С.
2. Пашка І.М.
3. Тарасюк Л.П.
4. Курач Н.П.
5. Василишина Г.П.
6. Гнілець М.М.
7. Василишин Я.М.
8. Голодюк Р.Р.
9. Пашко М.З.
10. Пашко Л.З.
11. Муригіна О.О.
12. Пашко М.Д.
13. Федінчик М.В.
14. Завірюха І.М.
15. Лящук В.І.
16. Капшій М.С.
17. Сафонік Г.С.
18. Вінник Л.М.
19. Димид М.В.
20. Курсик С.М.

Голосували: ЗА - одноголосно

По другому питанню слухали Е.С.Орешка.

Пропоную зареєструвати релігійну громаду Української Автокефальної Православної Церкви м.Кузнецовська, Володимирецького району, Рівненської області.

РОЗЕБ

Проголосували: ЗА - одноголосно.

По третьому питанню слухали Г.П.Василишину.

а/ Пропоную обрати головою комітету релігійної громади м.Кузнецовська Орешка Евгена Савовича,

Голосували: ЗА - одноголосно.

б/ Касиром релігійної громади Димида М.В.

Голосували: ЗА - одноголосно

в/ Ревізійну комісію в складі: Тарасюк Л.П. - головою ревізійної комісії,
Голодюк Р.Р., Пашко І.М. - члени ревізійної комісії

Голосували: ЗА - одноголосно.

Голова зборів / С.М.Курсик/

Секретар зборів / Е.С.Орешко/

РОУНБ

ДО ВИКОНКОМУ КУЗНЕЦОВСЬКОЇ
МІСЬКОЇ РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ

З А Я В А

Для спільного задоволення релігійних потреб ми, громадяни числом 56 чоловік, що належимо до Української Автокефальної (незалежної) Православної Церкви, бажаємо зареєструвати релігійну громаду. Район діяльності релігійної громади буде поширюватися на місто Кузнецовськ, Володимирецького району, Рівненської області.

Просимо зареєструвати нашу релігійну громаду громадою Української Автокефальної (незалежної) Православної Церкви м.Кузнецовська Володимирецького району, Рівненської області і дати дозвіл на будівництво церкви на місці зруйнованої церкви села Вараш.

Підписи всіх засновників (прізвище, ініціали, підписи):

1. Орешко С.С. –	11. Мурвіна О.О. –
2. Пашко І.М. –	12. Пашко М.Д. –
3. Тарасюк Л.Я. –	13. Федінчик М.В. –
4. Курог Н.Я. –	14. Завірюха І.М. –
5. Васильчина Я.П. –	15. Лінчук В.І. –
6. Гнідець М.М. –	16. Конецій М.С. –
7. Васильшин Я.М. –	17. Сафонік Я.С. –
8. Голодюк Я.Я. –	18. Вінник Л.М. –
9. Пашко М.З. –	19. Дмищ М.В. –
10. Пашко Л.З. –	20. Курчик С.М. –

ДОДАТОК: 1. Список засновників за встановленою формою.
2. Протокол № 1 загальних зборів віруючих м. Кузнецовська від "21" квітня 1991р.

"30" квітня 1991 року

РОУНБ

17.

Кузнецовська міська Рада народних депутатів

Ровенської області

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

Р І Ш Е Н Н Я

Від 14.05.1991р № 131

м. Кузнецовськ

Про реєстрацію релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) та будівництво церкви для цієї громади в м.Кузнецовську

Розглянувши заяву ініціативної групи віруючих Української Автокефальної Православної Церкви про реєстрацію релігійної громади та будівництво УАП церкви, виконком міської Ради народних депутатів

В И Р І Ш И В :

1. Відвести земельну ділянку площею 1,2 га під будівництво УАП церкви в м.Кузнецовську.
2. Просити виконком обласної Ради народних депутатів клопотатися перед Радою у справах релігій при Раді Міністрів Української РСР про реєстрацію релігійної громади Української Автокефальної Православної Церкви та будівництво у м.Кузнецовську УАП церкви силами віруючих.

Голова виконкому В.Веремчук

Керуюча справами О.Довбиш

вам. 584—5000 15. 02. 89 г.

РОНЕБ

Д О В І Д К А №120
про реєстрацію парафіяльної ради і ревізійної комісії
релігійної громади

Видана про те, що на підставі рішення виконкому Ровенської обласної Ради народних депутатів від 21.05.1991 р. № 84
про реєстрацію релігійної громади
Української Автокефальної православної церкви
/ якого культу /
що знаходиться в м.Кузнецовську
/ адреса /
"17" червня 1991 р. зареєстрована
парафіяльна рада цієї громади в складі громадян:

Орешко Евген Савович
Пашко Іван Максимович
Димид Мирон Васильович

і ревізійної комісії в складі громадян:

Тараєюк Любов Петрівна
Голодюк Галина Романівна
Курсик Світлана Максимівна

З законодавством про релігійні культи члени парафіяльної ради і ревізійної комісії даної релігійної громади ознайомлені.

Уповноважений Ради
в справах релігій при
Раді Міністрів УРСР
по Ровенській області Ю.Д.Скупський

"17" червня 1991 р.

РОУНБ

9.

Кузнецовська міська Рада народних депутатів
Ровенської області

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

Від 3.06.91р № 147

м. Кузнецовськ

Про проектування та будівництво тимчасової споруди для проведення богослужіння громади Української Автокефальної Православної церкви

Розглянувши клопотання релігійної громади Української Автокефальної Православної церкви про будівництво тимчасової споруди для богослужіння на місці зруйнованої церкви, та перспективний план соціально-економічного розвитку міста Кузнецовська на 1989-1995 роки і на період до 2005 року згідно якого будівництво запланованого будинку урочистих подій розпочнеться в 1993 році,

виконком Кузнецовської міської Ради народних депутатів

ВИРІШИВ:

1. Дозволити релігійній громаді Української Автокефальної церкви /Е.Орешко/ проектування та будівництво тимчасової споруди для богослужіння на місці зруйнованої церкви строком на 2 роки.

2. Проектно-кошторисну документацію розробити та погодити згідно з будівельними нормами і правилами.

3. Головному архітектору міста Володько А.І. видати всі необхідні вихідні дані.

4. Розпорядження від 29.05.91 р. №77-р вважати таким, що втратило силу.

Голова виконкому В.Ф. Веремчук

Керуюча справами О.Л. Довбиш

зам. 584—5000 15. 02. 89 г.

РОЗНІБ

Виконком обласної ради народних депутатів на своєму засіданні від 21.05.1991 року прийняв рішення погодитись з пропозиціями виконкому Кузнецовської міської ради про реєстрацію релігійного об'єднання УАПЦ і надання йому дозволу на будівництво культового приміщення в м.Кузнецовськ. Громада отримала листа від уповноваженого Ради у справах релігій при Кабінеті Міністрів УРСР в Рівненській області з запрошенням прибути в апарат уповноваженого з протоколом парафіяльних зборів про вибори парафіяльної ради і ревізійної комісії для отримання відповідних документів.

11 червня громада зібралась на збори для обрання парафіяльної ради і ревізійної комісії.

17 червня 1991 року громада Української Автокефальної православної церкви у м.Кузнецовську була зареєстрована і отримала відповідний документ.

Сход громади прийняв рішення відбудувати церкву на старому історичному місці. Парафіяльна рада звернутись з листом до керівництва РАЕС і працівників станції приєднатись до відбудови церкви, але не отримавши відповіді вирішили будувати церкву силами прихожан.

Рішенням виконавчого комітету від 03.06.1991 №147 громада отримала дозвіл на проектування та будівництво тимчасової споруди для богослужіння на місці зруйнованої церкви строком на 2 роки.

Після реєстрації церковна громада Свято-Михайлівської церкви звернулась в Рівненське єпархіальне управління з проханням направити священика для проведення богослужінь. 11 жовтня 1991 року на парафію був направлений для служіння отець Михайло Кантор, який і відправляв біля хреста молебні та обітниці в неділі та на великі церковні свята.

Прийшовши на засідання парафіяльної ради Роман Омельчук виступив з пропозицією: «Наближається престольний празник. Потрібно все зробити, щоб до свята Михайла стояла каплиця!»

Через те, що відбудувати церкву на старому місці було технічно неможливо (там прокладена об'їзна дорога) то виконком вирішив задовольнити рішення сходу громадян і виділити ділянку площею 1,0 га, яка примикала безпосередньо до території колишньої церкви (там планувалось будівництво палацу урочистих подій).

Отримавши дозвіл від місцевої влади громада міста активно взялася за будівництво, кожен намагався внести свій посильний внесок. Активно долучилися до відбудови і Варашани, колишні прихожани зруйнованої церкви, це Пашко Іван Максимович, Пашко Андрій Зіновійович, Федінчик Марія Василівна, Мацюк Антоніна Климентіївна, Саворона Ганна, Кондратюк Павліна та багато інших.

Каплицю вирішили будувати як тимчасову споруду з дерев'яних брусів та плоского шиферу. Багато організацій і просто людей відгукнулося допомогти у відродженні храму. Деревина була привезена з Волинського лісництва, різними будматеріалами, спеціалістами та технікою допомагало Управління Будівництва РАЕС, та його підрядні організації. Будівництвом керував о.Михайло, він пояснював як правильно облаштувати внутрішню частину каплиці. В той час як будівельники будували каплицю здібні до співу віруючі організовували церковний хор. Перші хористи згадують п.Костянтина, який на баяні подавав ноти, визначав голоси хористів, і розставляв їх за голосами. Церковних співів вчила також Хитько Ганна Мефодіївна (з села Старий Чарторийськ), яка з дитячих років співала в церковному хорі, знала співи українською мовою.

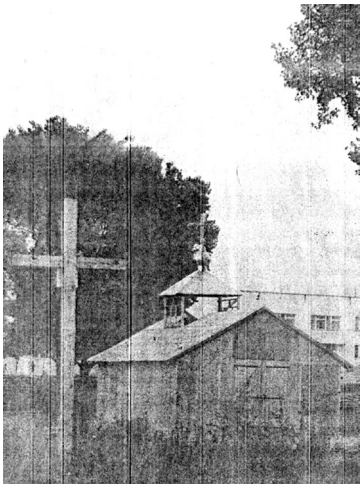

Завдячуючи ентузіазму організаторів, каплиця була швидко збудована і освячена. Це була надзвичайна подія для городян.

Церковне начиння в ті часи купити було важко і тому за відсутністю антимінса, чаші і дискоса о.Михайло відправляв тільки обітниці і молебні. Через малу кількість коштів для придбання церковного начиння прихожани багато що робили самотужки. Чоловіки виготовляли хрести, жінки вишивали рушники, хоругви, одяг для священика. Ікони замовляли в художника Андрія Пашка. Перша чаша була виточена на токарному станку з латуні і зроблене напилення з золота.

Виконавчий комітет Рівненської обласної Ради народних депутатів

СВІДОЦТВО № 555

про реєстрацію статуту релігійної громади

3.12. 199 I р.

№ 221

Цього дня зареєстровано статут УкраІнськоІ
(назва

автокефальноІ православноІ церкви
релігійної громади)

діяльність якої поширюється на м.Кузнецовськ
(назва населеного пункту чи територія)

Керівний орган громади розташовано м.Кузнецовськ
(адреса,

телефон)

Підстава для реєстрації: Закон України «Про свободу [illegible] релігійні організації»

Голова [illegible] Рівненської [illegible] народних [illegible]

П.К.Прищепа

РОУНБ

03 листопада 1991 року правити на парафію Свято-Михайлівської церкви був направлений о.Сергій Ляхін, який до цього часу служив у церкві села Басів Кут, що поблизу Рівного. Його, до речі, привіз той же Роман Омельчук. Отець Сергій активно включився в життя громади, за його участю були придбані всі необхідні церковні атрибути для служіння літургії. На свято Архистратига Михаїла відбулася велика святкова відправа за участю священників УАПЦ о.Сергія, о.Даниїла, о.Степана та хору церкви Святого Степана з міста Рівне. Священики освятили престол і відслужили літургію, після цього відбулось освячення каменя на місці відбудови Свято-Михайлівського храму.

03 грудня 1991 року церква отримала свідоцтво №555 про реєстрацію статуту громади Української автокефальної православної церкви у м. Кунецовськ і офіційно стала осередком української церкви на Поліссі.

З часом до каплиці добудували дзвіницю, і вона вже мала зовсім церковний вигляд.

Пройшло декілька років, церковна громада стрімко зростала і в каплиці стало тісно. Настав час будувати велику церкву. Про те, як була збудована сучасна споруда церкви Архистратига Михаїла буде інша розповідь.

РОУНБ

Протоієрей Сергій Прокопчук,
настоятель Свято-Миколаївської церкви
с. Стара Рафалівка

СВЯТИНІ РІДНОГО КРАЮ. ПРАВОСЛАВНІ ХРАМИ ВОЛОДИМИРЕЧЧИНИ

В рамках науково-практична конференції «Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся» та з нагоди святкування 235-ї річниці Свято-Миколаївської церкви с. Стара Рафалівка 18 травня 2018 р. у приміщенні Європейського Університету с. Стара Рафалівка відбулася презентація книги протоієрея Сергія Прокопчука "Святині рідного краю. Православні храми Володимиреччини".

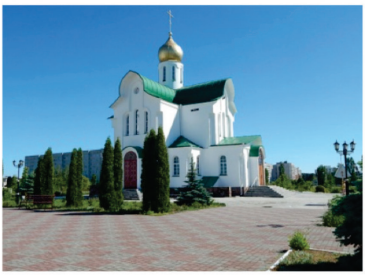

Протоієрей Сергій Прокопчук
СВЯТИНІ РІДНОГО КРАЮ
ПРАВОСЛАВНІ ХРАМИ ВОЛОДИМИРЕЧИНИ
Історичний нарис

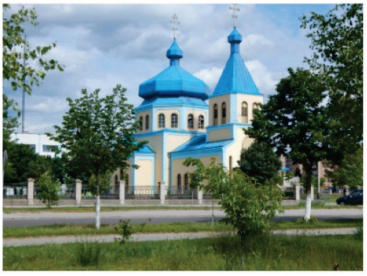

РОЗІД

Грицкевич Надія Максимівна,
вчитель християнської етики
Рафалівської ЗОШ І-ІІІ ступенів

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРАЮ

Тема історії та культури поліського краю сьогодні набуває все більшої актуальності. Адже ця території мала й продовжує зберігати оригінальні зразки духовних і матеріальних цінностей українського народу. Сакральна спадщина поліського краю у культурній скарбниці України посідає особливе місце.

Відомо, що згадка про Полісся, як окремий культурний регіон, вперше зустрічається в Іпатіївському літописі. У ньому позначена даним терміном територія, датована 1274 роком. Із цього ж часу жителів Полісся називають полешуками (місцевий варіант «поліщуки»). У літописі зазначається, що вони є складовою частиною «росіян», «русичів», «русів», «русинів». До кінця XIV століття на Поліссі проживало переважно автохтонне населення.

Систематичне вивчення історії та культури Полісся почалося у першій половині XIX ст. Етнографічні та фольклорні матеріали по Поліссю з'являються у пресі в першій половині XIX ст. у дослідженнях білоруських і польських краєзнавців М. Чарновського, Я. Снедецького, Р. Зенькевіча, В. Сирокомлі, П. Шпилевського. Про Полісся писали польські та українські вчені Л. Голебевський, Ю. Крашевський, З. Доленга-Ходаковський, І. Ярошевич.

Ю. Талько-Гринцевич на основі антропологічних рис виділяв полешуків у самостійну групу, відмінну від білорусів та українців. П. Шпилевський свідомо відрізняв «поліську мову» від білоруської і досить точно визначив межі її розповсюдження. Велику роль у виділенні полешуків, як етносу, зіграв П. Чубинський, експедиція якого наприкінці 1860-х – початку 1870-х років акцентувала увагу на матеріальну і духовну культуру. У 80-90-ті роки XIX ст. з'являються дослідження по Поліссю, проведені на

більш високому науковому рівні (М. Довнар-Запольський, О. Кольберг, М. Федоровський, Н. Янчук). У 1883 р. виходить перша бібліографія по Поліссю (З. Пєнкін, В. Межов).

Лише у XX – на початку XXI століття в середовищі поліщуків почалися інтенсивні інтеграційні процеси. Тривала ізоляція у той же час сприяла збереженню початкових культурно-мовних традицій.

Історія рідного краю, його культурні традиції здавна цікавила не тільки вчених, але й звичайних мешканців конкретних територій. У всіх народів світу, в різні часи були люди, які добре знали оточуючу їх місцевість, її природу, минуле та сучасне життя. Саме незабутня мистецька спадщина, духовна культура краю їх предків, що охоплює терени Сарненського, Березнівського, Володимирецького, Дубровицького, Зарічнянського, Костопільського, Рокитнівського ройонів Рівненської області, постали в центрі цього наукового дослідження.

Знання історії своєї землі – важливий фактор виховання, що сприяє патріотичному становленню, розширює кругозір і розвиває пізнавальні інтереси людини, залучає до творчої діяльності, формує практичні й інтелектуальні вміння.

Безсумнівно, що вивчення історії й духовної культури рідного краю необхідно для всіх людей, незалежно від віку. Важливим завданням тут є фіксація та охорона пам'яток традиційної релігії, архітектури, звичаїв, етнографії та мистецтва. В цілому, така діяльність впливає на духовне становлення людини, допомагає виховати в молоді гордість за належність до свого народу, прагнення самому бути носієм загальнолюдських цінностей.

Дослідження пам'яток історії і культури дає можливість більш наочно уявити закономірності розвитку і світової культури. А також допомагає залучити молодь до добросовісної, суспільно корисної праці у формі екскурсій, походів, експедицій, фоторепортажів, бесід із певним колом людей.

Що стосується безпосередньо Сарненсько-Поліської єпархії, то її утворено 30 березня 1999 року рішенням Священного Синоду УПЦ шляхом виділення зі складу Рівненської єпархії семи благочинних округів, відповідних адміністративним районам Рівненської області: Сарненського, Березнівського, Володимирецького, Дубровицького, Зарічнянського, Костопільського, Рокитнівського.

Центром єпархії обрано невеличке поліське місто Сарни. Вона спочатку нараховувала 165 парафій. Тепер у неї вже входить 300 релігійних громад УПЦ. За 13 років у 135 населених пунктах звели нові храми [1-5]. У цю справу вкладено надзвичайно багато зусиль єпархіального управління на чолі із архієпископом Анатолієм та віруючих людей.

На теренах єпархії діють три чоловічих монастирі: Свято-Покровські у селі Хотинь Березнівського та в Цепцевичах Володимирецького районів і в честь Ікони Божої Матері «Живоносне Джерело» в Масевичах Рокитнівського р-ну.

Крім того у краї діють дві жіночі обителі. Іверської ікони Божої Матері розмістилась у Рокитнівському районі в урочищі Юзефін, у лісовій місцевості, далеко від населених пунктів. Там 20 монахинь, переважно молодого віку, поліські дівчата, прийнявши чернечий постриг, несуть подвиг молитви за народ і державу.

Так само трудяться сестри і в монастирі в честь «Волинської ікони Божої Матері» в селі Серники Зарічненського району. І чоловічі, і жіночі обителі є духовними лампадами, де насельники стійко оберігають православну віру.

У Вараші відкрито філію єпархіального управління. Вона є складовою частиною цілого комплексу. В нього входять два храми: Свято-Володимирський, у трапезній якого годують бідних людей, і кафедральний Спасо-Преображенський собор, що має дуже велику площу. Згадані монастирі виникли саме за бажанням людей, які хотіли мати такі духовні осередки в краї.

Духовність і культура були й залишаються домінуючими фактично у кожному суспільстві. Адже саме ці складові життя завжди визначають якість і стан розвитку держави та її людей. Актуальним це питання є сьогодні й в Україні, яка все більше глобалізується, наближається до європейських стандартів. Ще більш важливішим у такому контексті проглядається питання збереження традиційної православної віри, християнських цінностей, духовності, культури, любові до ближнього, добра і миру. Очевидно, що у наш час уявлення про ці поняття дещо знівельовані, трансформовані і не знаходяться на головній позиції серед більшості громадян.

Центрами духовності і культури в сучасній Україні традиційно є православні монастирі. Саме в них розквітала і пере-

давалася наступним поколінням віра, Слово Боже, освіта, наука, література, мистецтво, цінності, мораль, благочестя. На усій території нашої країни функціонує чимало православних храмів і монастирів, що фіксують офіційний сайт Київської митрополії та сайт Української Православної Церкви. Що ж стосується Рівненської єпархії, то її офіційна сторінка теж містить чимало важливої інформації у контексті теми статті.

Цікаву й часто мало відому інформацію щодо духовних традицій, функціонування православних монастирів у краї, просвітницької та місіонерської діяльності монахів і духовенства знаходимо також у єпархіальних виданнях: «Рівненська єпархія» та «Православне Полісся».

Осередками канонічного православ'я на Рівненщині, які постійно дбають про збереження і популяризацію християнських цінностей, є низка давніх монастирів, серед яких: Свято-Троїцький Корецький ставропігійний, Свято-Троїцький Дерманський, Свято-Миколаївський Городоцький, Різдво-Богородичний Білівський та Свято-Покровський Гощанський жіночі монастирі, а також Свято-Троїцький Межирицький та Свято-Успенський Липецький чоловічі монастирі.

Просвітницька діяльність ченців і духовенства в історичному та сучасному контекстах у краї залишається актуальною, ефективною, продуктивною. На її основі в попередні періоди зароджувалися і поширювалися освіта, мистецтво, література, музика, архітектура тощо. Як вже згадувалося, молоде покоління сьогодні вкрай потребує такої роботи з ним із боку ченців і священства.

Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що і сьогодні православні монастирі Рівненщини, як і інших територій України, крім духовної справи виконують функції освітньо-культурних центрів, закладають у душі віруючих парафіян основи християнського життя і цінностей, виховують їх у дусі православних традицій.

Всі обителі за час свого існування на території Рівненщини відзначилися активною духовно-культурною діяльністю, що допомогло зберегти історичну пам'ять серед православного населення, вплинуло на популяризацію християнських цінностей, історико-культурного минулого краю і дослідження спадщини попередніх століть.

Список літератури:

1. Дубінець П. Храм Різдва Божої Матері: [Про архітектурну пам'ятку XVIII ст. на території Рівненщини – церкву Різдва Богородиці, розташовану у Муравині – передмісті смт. Зарічного] // Дубінець П. Історія розвитку православної церкви південної Пінщини XVI-XIX століть на основі розгляду особливостей церковної архітектури, іконописного мистецтва,церковного начиння. – Зарічне, 2007. – 79 с.
2. Завада В. Дерев'яні храми Полісся: [Про архітектурні пам'ятки – церкву Різдва Богородиці в с. Муравин та про Михайлівську церкву в с. Вичівка Зарічненського району] / В.Т.Завада. – К.: Техніка, 2004. – С. 132-135.
3. Тишковець С. Святиня, що віками стоїть на Поліссі: Короткий опис Параскевської церкви с. Морочне / С.Тишковець // Західне Полісся: Історія та культура. Вип. 2. – Рівне, 2006. – С. 92-95.
4. Храми району: [Про найдавніші архітектурні пам'ятники в Зарічненському районі] / Зарічненська райдержадміністрація. – Зарічне, 2007.
5. Щербак С. Дмитрівська церква [Про пам'ятку дерев'яної архітектури в с. Серники Зарічненського району] / Щербак С.Д., Триліс В.В. // Мандрівка Прип'ятським краєм: Путівник. – К., 2007 . – 79 с.

Раїса Тишкевич,
голова Сарненського товариства краєзнавців,
заслужений працівник культури України, член НСЖУ,
м. Сарни

ДАВНЬОРУСЬКІ ПОГОРИНСЬКІ СВЯТИНІ

Ми будемо говорити про Погоринські міста, землі які у XII ст. були конфліктними між волинськими і київськими князям, а з середини XII ст. ця територія належала до Волинського князівства.

1149 року сюзерен Волині Ізяслав Мстиславич заклав для свого дядька Пересопницький уділ, до якого входив Дорогобуж – волинське місто з часів Давида Ігоровича. Після втрати Києва, 2 серпня 1149 року Ізяслав Мстиславич відступив на Волинь. Після вдалої оборони

Шумська і Луцька йому вдалося досягнути компромісного миру: Юрій Долгорукий визнав кордон Волині до річки Горині. Згодом Юрій Долгорукий порушив угоду і посадив у Пересопниці свого сина Гліба. Ізяслав Мстиславич несподіваним маневром захопив Пересопницю і звернувся до Гліба словами: «поиди же, брате, к отцу своему, а то волость моего и моя по Горыню».

У 1156 році Дорогобузьку волость отримав Володимир Андрійович, який з підтримки галицьких князів і родичів Ольговичів вів ворожу політику щодо інших волинських князів, претендуючи на волинський престол. Схожу політику провадив його наступник Володимир Мстиславович, доки Ярослав Мстиславович не повернув Дорогобузьку волость до складу Волині.

Погорина згадується в «Повісті минулих літ» під 1097 роком і в Іпатіївському літописі під 1235 роком під час війн Данила Галицького з князями Ізяславом Мстиславичем і Михайлом Чернігівським.

/Войтович Л.В. . Галицько-волинські етюди. Біла Церква, 2011/.

До Погорини належали Кам'янець, Гродно, Степань, Дубровиця, Давид –Городок і прикордонний Корчик. З поч. XIII ст. південна частина Погорини влилася до складу Луцького князівства, а згодом ці землі належали князям Острозьким.

Північна частина розпалася на Городельське, Степанське і Дубровицьке князівства, що сформувалися на підвалинах Дорогобузького і Пересопницького князівств.

Межі Погорини від сходу доходили до річки Случ, перетинаючи її в східному напрямку, губилися в лісах в межиріччі Случі і Уборті, на північному сході простягалися до величезного болота Гало або Голе, де прикордонним містечком Погорини була Біла Вежа. В північному напрямку Погорина доходила майже до Прип'яті, де межувала з Турівською і Пінською землями, більшменш по лінії Городка-Небля, де на захід межувала з Пінським князівством над річкою Прип'яттю. На півдні межі Погорини не мали чіткого оформлення і змінювалися в часі. Аналогічно й на заході, де доходили майже до Стиру.

/Погорина. ел ресурс://https://uk.wikipedia.org/wiki/.

З прийняттям християнства й утвердженням православної віри на Поліссі активно будуються храми. Цей край був найбільш

віддалений від центру князівської держави м. Києва. Там, де князі закладали міста, вони обов'язково будували замки й храми. Найдешевшим і найдоступнішим матеріалом в поліському краї було дерево. Тому і храми будували з дерева, але вони були більше вразливими від дії стихії, вогню, воєн. Тому – то й давні дерев'яні храми не всі збереглись до нашого час, а ті що збереглись є пам'ятками народної архітектури, створеними руками майстрів, і є неоцінними скарбами духовної культури.

У той час православними святинями нашого краю були: церква Св. Параскеви – Мучениці в с. Більська Воля, Хрестовоздвиженська в с. Грані,Св. Покровська містечка Хіночі, Св. Михайлівська в с. Осівці, кладовищенська Св. Георгія с. Луко, Св. Михайлівська в с. Озеро, Св. Михайлівська в с. Воронки, Св. Троїцька в с. Андрути, Івана Богослова в с. Острівці та в с. Полонне, Св. Михайлівська в с. Вараш, Св. Покровська в с. Жолудськ, Св. Михайлівська (дерев'яна, пізніше мурована) в м. Рафалівка, Св. Троїцька в с. Мульчиці, з такою ж назвою в с. Городець, Св. Покровська в с. В. Цепцевичі, Покрово-Богородична в с. Суховолля, Св. Михайлівська в с. Біле, Преподобної матері Параскеви в с.Лозки, Св. Михайлівська в с. Борова та ін.

Степань належить до найдавніших поселень Полісся, добре укріплене княже місто часів Київської Русі, торговий і культурний центр упродовж багатьох століть. Археологічні знахідки, знайдені в його околицях, свідчать, що люди тут жили з давніх часів. Перша письмова згадка про поселення датується 1290 роком. Але вже знайдені документи, що датуються 1005 роком і там згадується Степань і це свідчать, що поселення має значно давнішу історію.

Княже місто було розташоване на торговому шляху руських і литовських князів. Звідусіль сюди з'їжджалися купці, які привозили заморські товари, а в Степані купували полотна, вишиванки, вироби гончарів, бондарів, зброярів.

Цей край був багатий на хутрові звірі – бобри, куниці, рисі; на рибу і птицю, на численні стада худоби, мед, віск, поташ та ін. лісові промисли. Сам град славився кам'яними будовами, храмами, а степанські князів входили до складу найбільш відомої тогочасної панівної верхівки.

В добу Литовсько-Польського князівства Степань залишався багатим і добре укріпленим містом Волинської землі. Коли в 1431 році Ягайло взяв в облогу Луцьк, Князь Свидригайло виїхав звідти до Степаня, щоб перебути облогу.

З XV ст. Степанська земля була опустошена нападами татар. Степань, як і інші погоринські міста, став занепадати. Наприкінці XV ст. Він став належати до численних маєтків князів Гольшанських – Дубровицьких.

У XVI ст. Степань входить до володінь князів Острозьких. На березі р. Горинь виростає величезний кам'яний замок, а за ним і чудові храми. Один із них Свято – Троїцький, який зберігся до наших днів. Він був побудований з дерева поруч із замком і є неоціненним архітектурним скарбом. Дата побудови в різних джерелах різна. За М. Теодоровичем він був побудований в 1770 р., а за описами Переверзева – в 1759 р.

Свято Троїцька церква Степані

Церква має нетипову для Волині центричну, триверху, п'ятизрубну об'ємно-просторову композицію. До основного найвищого центрального зрубу на плані квадрату добудовано

чотири рівновисоких об'єми: прямокутний в плані бабинець, а також п'ятигранна абсида та два п'ятигранних бічних компартименти. Повздовжня вісь церкви «бабинець – нава – абсида» акцентована нагорі трьома купольними банями – великою центральною з бароковим абрисом та світловим ліхтарем, та двома банями суто декоративними. Бічні зруби накриті п'ятискатними дахами. По зовнішньому периметру будівля оточена невисоким опасанням на стовпчиках для захисту від опадів нижніх частин стін та дерев'яного фундаменту у вигляді так званих «стільців». Внутрішній простір центрального зрубу поєднується в бічними зрубами завдяки високим аркам-вирізам в суміжних стінах. Колористична гама на час останнього обстеження (2016 р.) біло-синьо-сіро-жовта.

На захід від церковної будівлі знаходиться дзвіниця по типу «четверик на четверику», з однаковими горизонтальними вимірами, розділені по висоті невеликим декоративним карнизом. Вхід до дзвіниці і розміщені на верхньому ярусі отвори мають нетрадиційну абрис, що нагадує біфоріум. Завершення дзвіниці виконано у вигляді комбінації восьмигранного намету, доповненого з чотирьох боків трикутними фронтонами. За часів князювання Острозьких храм був соборним. При ньому був притулок, школа, пізніше братство. Щедрі дарунки князів Острозьких до наших днів збереглись у храмі, як і багатоярусний іконостас-мистецький витвір волинських різьбярів. Тут велика кількість давніх ікон, Євангелії, чаші, хрести, хоругви, книги, плащаниці, підсвічники, в яких ставили цехові свічки.

З середини XVI ст. За три кілометри від містечка на правому березі Горині під с. Комарівкою на насипній гряді було побудовано Свято- Михайлівський чоловічий монастир та церква на честь св. Юрія Переможця. Ці святині були оберегами нашої православної віри від католицької експансії. Основоположниками і засновниками монастиря і церкви були князі Острозькі та єпископ Луцький і Острозький Ісаакій. Обидва були на Берестейському соборі 1595 року і щиро захищали від накинутої папою та єзуїтами унії.

Відомо також, що в Степанському монастирі владики висвячували нових священиків для численних парафій Волині та Волинського Полісся. Завдяки їм церква мала церковних служителів в боротьбі за православну віру в нашому краї.

Після смерті Костянтина та його сина Івана, не маючи матеріальної підтримки, руйнуючись від частих набігів татар, ці храми зазнали занепаду. Їх знесли води Горині, яка змінила своє русло. Святині, цієї фортеці українського православ'я на Волинському Поліссі, розграбували.

Неподалік с. Грушівка у урочищі Білі Береги був ще й жіночий монастир, засновниками якого також були князі Острозькі.

Другим дерев'яним храмом у Степані була церква Преображення Господнього, побудованого місцевим міщанином в центральній частині містечка біля Горині. Трикупольна дерев'яна споруда була справжнім шедевром архітектурного зодчества Волинського Полісся. Всередині церкви був чудовий різьблений іконостас з іншими пам'ятками сакрального мистецтва Волині. В 60-і роки минулого століття войовничі атеїсти храм осквернили й пограбували, Дерево, з якого було зроблено храм, спалили на подвір'ї колгоспу.

/Пінчук М.К. Сходження на Голгофу. – Дубно, «Наш край». 1992/

Лише в 90-х роках минулого століття храм повернули місцевій громаді. Південному заході між містечком і селом Погулянка в урочищі мальовничого Лебединця в заплавах Горині, де любили водитись лебеді, у XVIII ст. вибилось джерело, з якого била цілюща вода, була побудована дерев'яна каплиця, до якої йшли з молитвами люди не тільки з Полісся, а й дальших країв. В каплиці була ікона Богородиці, яка захищала вірян від хвороб, бід і всякого лиха. Тепер ця каплиця перевезена на територію Сарненського історико-етнографічного музею як пам'ятка народної архітектури XVIII ст.

Перший римо-католицький костел в Степані був побудований у XVII ст., а в 1803 році графом Станіславом Ворцелем був збудований мурований з дзвіницею, який залишився до 1944 року. І ця святиня бела зруйнована комуністами. Костел розібрали, а цеглою, з якої він був змурований вимостили вулилі містечка. Так як значна частина населення Степаня становили євреї, В XVII ст. тут було збудовано синагога, яка мала особливий статус. Її рабин носив сан арцирабина, тобто був рабин рабинів. У 1942 році, знищуючи євреїв, німці значно пошкодили їхню святиню, а у 70-х роках минулого століття, комуністи остаточно стерли її з лиця землі, а на її місці вибудували автобусну станцію. В Степані було знищено два польські цвинтарі, закладені ще в п'ятнадцятому

столітті, зруйновано усипальницю графів Ворцелів. Не оминула трагедія руйнування євангелійстсько-реформаторську общину, посилився наступ на християн віри євангельської.

/Рожко Володимир. Древні святині Полісся. – Луцьк, Надстир'я, 1995/.

Про Городець, а також і про інші городи, що були розташовані над Горинню, так звані погоринські городи згадано в «Літописі руському» за 1157 рік. Тут читаємо «Григорій же, прийшов до Дорогобужа, сказав Володимиру Андрійовичу. Сину, я із отцем, із твоїм братом Андрієм хреста цілував на тім, що коли хто із нас двох останеться, то той буде дітям обох нас за отця і волость удержить. А потім я хреста цілував мати тебе за сина і Володимир тобі добути. Нині ж, сину, оскільки я тобі Володимир не добув, то ось тобі волость.» І дає він йому Дорогобуж і Пересипницю, і всі погоринські городи, а синові своєму Борисові дав Туров. Це свідчить про те, що місто Городець над Горинню було одним з найстаріших поселень України.

Городець розташований на березі судноплавної річки, де перетинались безліч торгових шляхів і велося безліч князівських міжусобиць за право володіння градом над Горинню, який не зазнавав руйнування. Траплялось: все, що створювали людський розум і руки гинуло у вогнищі воєн. Городець був на той час важливим центром ремесла і торгівлі, значним культурно-освітнім і релігійним осередком Полісся. Знайдена археологами на початку нашого століття кераміка говорить про високий рівень розвитку господарства як одного з видів ремесла. Ці та інші археологічні знахідки, зокрема тогочасна зброя – залізні сокири, вістря списів, наконечники до стріл, жіночі прикраси, монети свідчать про те, що населення займалось не тільки ремеслами, а й торгівлею з багатьма містами Київської Русі, зокрема Галицько-Волинського князівства, до якого належало і село Городець. Достеменно відомо, що Городець, як місто, загинуло від татаро-монгольської навали. І як град (місто) в історії більше не згадувалось. Проте спомин про це живе в пам'яті народу і передавався з покоління в покоління. В численних документах збереглись сліди його величі і розквіту. XVII ст.

Свято-Михайлівський храм села Городець побудований в XVII ст. князями Гольшанськими, згодом він був під опікою Острозьких та Заславських. Ще в XIX ст. храм був надзвичайно багатий релігійно-мистецькими цінностями святинями.

Місто Дубровиця розташоване на річці Горинь – найстаріше місто Рівненської області, колишня столиця удільного Дубровицького князівства, а пізніше – графства на історичній Пінщині (частина Берестейщини), на заході Полісся. Належить до історичних населених місць України і має славні історію. Впродовж багатьох років вона була важливим поселенням на торговому шляху. Оберігаючи свій край, свої володіння, князі Дубровицькі часто ходили в походи, проявляючи себе як славні відважні рицарі. Відважно боролись з татаро-монгольською навалою. З 1321 року Дубровиця була загарбана литовським князем Гедеміном і приєднала до Великого князівства Литовського. Від князя Бориса Ольгимунта, київського князя починають свій родовід князі Гольшанські-Дубровицькі, які сприяли в розбудові і розвитку княжого міста над Горинню. На місці дерев'яного замку, мурують кам'яний, з широкими оборонними вежами й оточеними водами Горині. У XV ст. – XVII ст. це була могутня фортеця, яка захищала Північне Полісся.

Князі Гольшанські-Дубровицькі ввійшли в історію як будівничі палаців, храмів, славились великою бібліотекою, цікавих архівів, картин та ін. мистецьких цінностей. Поряд з дерев'яним замком було побудовано дерев'яну церкву, яку пожежі, війни не зберегли до нашого часу.

Будучи до голубини душі віруючими, князі Гольшанські по селах Дубровицьких маєтків збудували немало храмів, в який було багато релігійно-мистецьких святинь. Вони були фундаторами храмів у Стрільську, Великих Цепцевичах та ін.. селах., а також фамільного Св. Миколаївського чоловічого монастиря, який знаходився в 4 км на північний схід від Дубровиці. Підступ до монастиря був лише через річку, так як обитель була на острівку, який знаходився в заплавах Горині і непрохідних болотах. Храм побудований вівтарем на схід, а з північної сторони були розміщені келії та господарські споруди. Перед храмом стояла дерев'яна дзвіниця з високомистецькими дзвонами. За вівтарем розміщене кладовище, де вічний спокій знаходили члени княжого роду, іноки монастиря. Храм був побудований у візантійському стилі місцевими зодчими й оздоблений різьбленим іконостасом і стародавніми іконами – дарунками князів. Монахи займалися господарськими справам: орали, сіяли, збирали й переробляли все для власних потреб. Тут були майстри, які вміли працювати з деревом, металом, писати ікони, будувати храми. Цей монастир

проіснував близько трьох століть і був справжнім осередком святої православної віри. Але насувалась орда, яка безжалісно нищила наші святині, а з заходу наступала унія, яка різними способами хотіла знищити нашу православну віру, культуру, окатоличити, ополячити наш люд. Після смерті останнього предка князів Гольшанських по чоловічій лінії, їх спадкоємці були вже католиками, так як поріднились з католицькими родинами. Розпочався занепад монастиря. Храм Св. Миколая став парафіяльним і перейшов до вірян с. Селець. У 60-і роки XX ст. комуністи сплюндрували цей храм, знищили. Дерево, з якого він був побудований розтаскали по дворах на будівництво власних хат, святині також нищили. Лише частина їх попала в храми Дубровиці та с. Вілюнь. Так, радянськими варварами, була знищена ще одна святиня на Поліссі.

Давньою святинею Дубровиці є храм Св. Миколая Чудотворця, розташований на березі р. Горинь, який зазнав декількох перебудов. Остання була проведена в 1872 році. Церква трикупольна і є пам'яткою архітектури місцевих зодчих.

Красою і гордістю міста є кам'яний храм Різдва Богородиці, побудований в стилі пізнього бароко графом Плятором, Всередині храм оздоблений багатоярусним іконостасом, мистецькими розписами, мозаїчною підлогою.

Знову ж у 60–80-х роках відбувся наступ на релігійні споруди. Храм було закрито, знято з реєстру і перетворено в склад солі. Навіть була спроба висадити його в повітря. Але це не вдалося.

Перший храм споруджений з дерева у 1684 році для ордену піарів коштом Яна Кароля Дольського, який виділив для цього 33 тис. злотих. У 1709 році його спалили шведи, які поверталися після Полтавської битви. У 1695–1742 роках за підтримки ректора польського Університету мистецтв Казимира Пнєвського відбудовано у стилі рококо вже мурований римо-католицький костел з вівтарем на схід – кляштор піарів. Відкритий храм був ще в 1702 році. У 1742 році костел консекрував єпископ Франциск Кобельський.

Крім фінансової підтримки, Ян Кароль Дольський передав Дубровицькому монастирю піарів велику частину своїх володінь. Так само вчинили графи Плятери, пани Вжосиловські та Ключевський. Марта Нарушевичева заповіла монастиреві 20 тис. злотих. Скарбник київський В. Прушеневський передав 50 тис. злотих. У 1736 році засновано Литовську провінцію піарів, до якої став належати монастир у Дубровиці.

Після Листопадового повстання 1830–1831 років почався період репресій з боку російської влади. Після зборів колегіуму піарів у 1832 році костел змінено на парафіяльний. У тому ж 1832 році монастир і школа ордену піарів ліквідовані царською владою, храм перейшов до дієцезійного духовенства.

За радянського періоду знищено вітраж храму, орган розібрали й вивезли у невідомому напрямку, а цінні ікони й церковне приладдя розікрали. Сам костел був закритий у 1945 році і перефарбований з білого в червоний колір. На його базі створений промисловий склад.

У 1990-1991 роках храм відремонтували, був намір створити у ньому будинок культури. У 1992 році парафія була знову зареєстрована, тоді ж їй було передано у використання і костел. У листопаді 1992 року костел законсервовано єпископом Маркіяном Трофим'яком. Ще одну реставрацію було проведено у вересні-листопаді 1999 року за ініціативи Центру Польського Культурного Спадку за межами країни.

Так як певна частина населення Дубровиці були євреї, в минулому столітті вони мали свою синагогу, і два молитовних будинки.

На даний час в місті є два православні храми: Різдва Богородиці та Св. Миколая – а також римо-католицький костел піарів.

Костел піарів у Дубровиці

Церква Різдва Пресвятої Богородиці у Дубровиці

Ще представляю унікальні речі, які мають як сакральне, так і мистецьке значення. Це вінчальні ікони, що знаходяться у фондах Волинського краєзнавчого музею, подаровані архієпископом Рівненським і Острозьким УПЦ Варфоломієм. Корони округлої форми, виготовлені з житньої соломи плоскими й об'ємними косами й ланцюжками, інкрустовані коштовним камінням. Ці корони були виготовлені в 30-х роках XX ст. Юрієм Фалюшем в с. Желудськ Володимирецького району на Рівненщині.

Вінчальні корони із с. Желудськ

Белецька Ольга Вікторівна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент, докторант НАКККіМ

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ПРАВОСЛАВНИХ НАРОДІВ ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ І ДУХОВНОСТІ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. У статті визначається роль і значення міжкультурного діалогу між народами світу в цілому та православними етносами, зокрема. Увага акцентується на важливості збереження християнських цінностей, що є консолідуючим фактором, у тому числі й в добу

глобалізації. Зосереджено погляд на проблемах кризи духовності та причинах їх заглиблення. А також наголошується на потребі дослідження традиційних культурних і духовних (релігійних) зв'язків у глобалізованому світі, орієнтації на об'єднуючі цінності серед православного населення.

Ключові слова. Православ'я, християнські цінності, духовність, православні монастирі, глобалізація, культура, діалог культур, традиції.

Annotation. At the statute, the role and significance of the intercultural dialogue between the nations of the people in the Orthodox community and the ethnos, zokrem. Uvaga focuses on the importance of saving Christian values, which is a consolidating factor among which is globalization. A look at the problems of the spiritual crisis and the reasons for their overthrown. And so, to dwell on the consumption of traditional cultural and spiritual (religious) links in a globalized community, oriental community in the midst of the Orthodox population.

Key words. Orthodox Christianity, Christianity, Spirituality, Orthodox Monasteries, Globalization, Culture, Dialogue of Cultures, Traditions.

Найвпливовішим і виразним процесом в сучасних світових суспільних відносинах є глобалізація. Це принципово новий етап у розвитку людства, що якісно відрізняється від попередніх історичних формацій. При цьому слід зауважити, що глобалізація означає не тільки прискорення розвитку соціокультурних процесів, а й виведення їх на абсолютно новий рівень.

Сьогодні взаємозалежність між країнами, соціальними спільнотами вже набуває планетарного характеру. Посилення взаємодії народів світу, завдяки чому формується світове співтовариство, є найбільш характерною ознакою глобалізації. Це чітко виражено в інтеграції окремих елементів товариств у глобальні світові структури, в ослабленні традиційних культурних і духовних (релігійних) зв'язків, орієнтації на уніфіковані цінності.

Одне з суттєвих проявів процесу глобалізації – діалог культур, в результаті якого відбувається їх взаємне збагачення, поширення кращих зразків національних культур на соціальному просторі земної кулі, роблячи їх надбанням всього людства. Завдяки розвитку телекомунікацій фактично руйнуються національні кордони в поширенні інформації, утворюється єдиний світовий інформаційний простір, в межах якого складаються універсальні культурні, світоглядні, етичні стандарти.

Внаслідок вищезазначених процесів збільшується ступінь знайомства людей з культурами інших народів, поглиблюється розуміння специфіки інших культур, складаються загальні оцінки культурних досягнень незалежно від того, в якій культурі вони з'явилися. Все більшу силу набуває культурна інтеграція всесвітнього масштабу, створюються потенційні можливості налагодження особистісних контактів в глобальному просторі, полегшується становлення взаєморозуміння між суб'єктами світового співтовариства, формування загальних цілей соціального розвитку.

Таким чином, культурна єдність людства може принципово змінити механізми взаємодії окремих культурних світів. Настала нова ера, в якій на авансцену всесвітньої історії виходить багатовимірний діалог культур.

Одночасно з'являються глобалізаційні прояви, що оцінюються негативно або, принаймні, неоднозначно. Так, взаємодія культур часто здійснюється в напрямку поглинання однієї культурною традицією всіх інших культур, що загрожує розмиванням національної самоідентичності населення країн, які залучаються до глобалізації під прапором домінуючою боку. Існує також думка, що глобалізація – це всього лише поширена вестернізація, дифузія західного капіталізму, його інститутів і соціально-культурних орієнтацій на решту світу.

Діалог культур – надзвичайно актуальна тема в умовах сучасного світу. Цілком можливо, що вона важливіша, ніж проблеми економічних і політичних відносин між народами. Адже культура становить в країні відому цілісність і чим більше у культури внутрішніх і зовнішніх зв'язків з іншими культурами або окремими її галузями між собою, тим вище вона піднімається.

Сьогодні вкрай важливо здійснювати аналіз проблем міжкультурної взаємодії в світі, діалогу культур в цілому і православної, зокрема, збереження християнських цінностей і духовності.

Питання, які винесені на широке обговорення, вже неодноразово ставали предметом професійного аналізу. Зокрема, їх вивчали В. Біблер, В. Бранський, Н. Іконнікова, Л. Іонін, І. Колесін, В. Нікітін, І. Следзевський, Ю. Яковець та інші вчені. Але, все ж, сьогодні ще залишається багато дискусійних питань щодо розвитку православної культури в контексті діалогу світових культур і релігій. Також необхідно ще раз обговорити проблему збереження християнських цінностей і духовності, які зараз стають об'єктом окремих наукових досліджень.

Вивчаючи запропоновану тематику, встановлено, що дослідники міжкультурних взаємодій різним чином підходять до їх типологізації і класифікації. Так, одна з найпростіших типологій грунтується на прямій аналогії з взаємодією біологічних популяцій. В якості основного критерію, що визначає характер міжкультурної взаємодії, тут виступає результат впливу однієї культури на іншу. Згідно з цим показником, І. Колесін стверджує, що взаємодія між двома культурами здійснюється по одному з чотирьох сценаріїв:

1) «плюс на плюс» – взаємне сприяння розвитку;

2) «плюс на мінус» – асиміляція (поглинання) однієї культури іншою;

3) «мінус на плюс» – модель взаємодії аналогічна з другим варіантом, тільки контрагенти міняються місцями;

4) «мінус на мінус» – обидві взаємодіючі культури пригнічують одна одну [8; с. 132].

Однак, дана типологія, при всій її привабливій простоті і порівняльній легкості емпіричної інтерпретації, характеризується низкою суттєвих недоліків. По-перше, увесь спектр міжкультурних взаємодій тут зводиться тільки до трьох варіантів (оскільки другий і третій сценарії практично ідентичні), тоді як в реальності він видається більш різноманітним.

По-друге, в даній типології відсутні будь-які вказівки на фактори, що зумовлюють «вибір» того чи іншого варіанту взаємодії. По-третє, в ній зовсім не розкривається зміст взаємодії культур: в чому саме виражається придушення однієї культурою іншої, які критерії того, що культура сприяє розвитку свого контрагента, як відбувається асиміляція тощо, через що дана типологія виявляється занадто абстрактною і фактично «зависає у повітрі».

Глибше в теоретичному аспекті типологія міжкультурної взаємодії запропонована В. Бранським. У межах своєї теорії соціального ідеалу він виділяє чотири основні принципи взаємодії між носіями конкуруючих ідеалів:

1) принцип фундаменталізму (непримиренності);

2) принцип компромісу;

3) принцип арбітражу (нейтралізації);

4) принцип конвергенції (синтезу) [5; с. 161].

У сучасній соціології та антропології здійснюються й інші спроби типологізації міжкультурних взаємодій. Так, Н. Іконнікова, посилаючись на розробки західних дослідників, пропонує ускладнений варіант типології, заснований на лінійній схемі прогресивного розвитку взаємного сприйняття культур-контрагентів:

1) ігнорування відмінностей між культурами;

2) захист власної культурної переваги;

3) мінімізація відмінностей;

4) прийняття існування міжкультурних відмінностей;

5) адаптація до іншої культури;

6) інтеграція і в рідну, і в іншу культури [7, с. 30].

Відзначимо, що прагнення до діалогу між цивілізаціями, культурами і народами лежить в основі мандата ЮНЕСКО і закріплене в Статуті організації. Розвиток діалогу заради миру, зміцнення ідеї світу серед людей – основа місії ЮНЕСКО.

Ця організація прагне підтримувати заходи, спрямовані на просування принципів міжкультурного і міжрелігійного діалогу в країнах кластеру. Бюро в різних країнах ініціює проведення ряду міжнародних і регіональних консультативних зустрічей за участю парламентаріїв і представників виконавчих органів. Наприклад, країн СНД, а також експертів в галузі культури, освіти і релігій з метою залучення уваги до питань міжкультурного і міжрелігійного діалогу як необхідної умови соціальної інтеграції, стабільності та вироблення національної політики в цій сфері.

Своє основне завдання в кластерних країнах ЮНЕСКО бачить в реалізації принципів Загальної декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття (2001 р.) [14] і Конвенції про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 рік) [15]. За допомогою проведення різних заходів організація прагне інформувати громадськість про цінності і важливості різноманітності культур і сприяти усвідомленню ролі культурної різноманітності для сталого розвитку.

Ще 18 лютого 2010 року в штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі пройшло засідання робочої групи високого рівня «Світ і міжкультурний діалог». Цей консультативний орган створений генеральним директором ЮНЕСКО І. Боковою і включає видних світових діячів політики, суспільства, культури, науки і релігії.

Відкриваючи засідання групи, Ірина Бокова наголосила на необхідності знаходження нових шляхів творення світу в умовах нестабільності, економічної кризи і культурного різноманіття. Вона запропонувала учасникам групи висловити свої ідеї щодо посилення роботи ЮНЕСКО в справі творення світу через культуру, освіту, науку і комунікацію.

У своєму виступі представники православної церкви звернули увагу присутніх на велику роль релігії в сучасному світі і її найтісніший зв'язок з культурою. Підкресливши важливість розвитку діалогу найбільших релігійних громад світу з міжнародними організаціями, відзначено, що для того, щоб міжрелігійний діалог сприяв творенню світу, необхідно правильно вибудувати механізм взаємодії релігійних громад і ЮНЕСКО.

По-перше, в даному механізмі повинні бути представлені домінуючі релігійні традиції окремих регіонів, які мають реальний вплив на життя народів Землі. При цьому ця група повинна самоорганізуватися, щоб уникнути звинувачень у маніпулюванні релігійним фактором із боку політичних сил.

По-друге, така група повинна залучатися до роботи над документами ЮНЕСКО, а також проводити заходи на міжнародному та місцевому рівнях. Таким чином, діалог релігійних громад із ЮНЕСКО націлений, з одного боку, на те, щоб враховувати погляд віруючих усього світу при прийнятті глобальних рішень, а з іншого – на те, щоб використовувати потенціал релігій в зміцненні культури світу.

22 липня 2009 року генеральний директор ЮНЕСКО пан К. Мацуура спільно з ініціативною групою релігійних лідерів заявили про створення групи релігійних лідерів високого рівня з міжрелігійного діалогу при ЮНЕСКО. При цьому священнослужителі підкреслювали, що не варто втрачати плоди вже виконаної роботи. Вони запропонували, щоб група релігійних лідерів продовжувала працювати в автономному режимі, а її члени брали участь в засіданнях великої групи з міжкультурного діалогу. Тобто, ЮНЕСКО не займалася б встановленням міжрелігійних зв'язків, але могла б розвивати механізм партнерства та співпраці з самоорганізованою групою високих представників найбільших релігійних громад світу.

Тоді ж у штаб-квартирі ЮНЕСКО відбулося офіційне відкриття Міжнародного року зближення культур. Потім відбулася публічна дискусія, в якій задіяні учасники групи високого рівня «Світ і міжкультурний діалог».

Особливе значення має діалог культур в просторі Європейського Союзу. Як відомо, 27 липня 2001 року Європейська Комісія оприлюднила «Білу книгу з реформування системи управління Європейського Союзу». Автори документа вважають, що один із напрямів розвитку інтеграційних процесів в Європі полягає в зміцненні зв'язків наднаціональних органів влади з інститутами громадянського суспільства, в тому числі з релігійними організаціями. У «Білій книзі» представлено можливі механізми співпраці між органами влади Європейського Союзу і громадськими організаціями. Європейська Комісія надала можливість різним суспільним об'єднанням висловити свою думку за змістом «Білої книги».

На нашу думку, участь канонічної Православної Церкви у діалозі з європейськими органами управління обумовлено декількома причинами. Плановане входження в Європейський Союз держав православної традиції і країн Балтії, що мають на своїх територіях православні громади, існування численних парафій канонічної Православної Церкви в Західній Європі, а також безпосереднє сусідство Європейського Союзу з православними державами створюють передумови для активної діяльності канонічної Православної Церкви щодо забезпечення гідного і повноцінного існування православної цивілізації в рамках єдиної Європи.

Для Православної Церкви «Біла книга» представляє великий інтерес. Вона дозволила ознайомитися з основними напрямками розвитку інтеграційних процесів в Європі. Європейський досвід представляє цінність, з одного боку, як приклад для окремих творчих запозичень, з іншого боку, як точка відліку для розуміння власної специфіки в пристрої суспільного життя країн, в яких здійснює своє пастирське служіння канонічна Православна Церква. Реакція Православної Церкви на «Білу книгу» продиктована бажанням виробити певний формат співпраці Церкви з ЄС.

Досліджуючи питання міжкультурного діалогу православних народів, наведемо список всіх помісних Православних Церков в світі: Російська Православна Церква Московського патріархату, Константинопольський Патріархат, Антіохійський Патріархат,

Американська Архієпископія Константинопольського Патріархату, Австралійська Архієпископія Грецької Православної Церкви (Константинопольський Патріархат), Грецька Православна митрополія в Торонто (Канада, Константинопольський Патріархат), Православна архієпископія Італії (Константинопольський Патріархат), Православна Церква у Франції (Константинопольський Патріархат), Православна Церква в Кореї (Константинопольський Патріархат), Критська Архієпископія Константинопольського Патріархату, Грецький Православний Патріархат Олександрії і всієї Африки, Північно-американська Архієпископія Антіохійського Патріархату, Американська Архієпископія Антіохійського Патріархату, Сербська Православна Церква, Рашко-Призренська єпархія Сербської Православної Церкви, Американська і Канадська митрополія Сербської Православної Церкви, Болгарська Православна Церква, Кіпрська Православна Церква, Грецька Православна Церква, Грузинська Православна Церква, Грузинський Патріархат, Польська Православна Церква, Білостоцько-Гданьська єпархія Польської Православної Церкви, «Pravoslavna cirkev» (Чехія), Американська Автокефальна Православна Церква, Православна Церква Фінляндії, Православні Церкви в Німеччині, Албанська Православна Церква, Японська Автономна Православна Церква, Митрополія Піреї Елладської Православної Церкви, Митрополія Аттики Елладської Православної Церкви, Митрополія Дімітріаді Елладської Православної Церкви, Сирійська Православна церква [11].

Цікава інформація щодо історії та сучасного життя православних парафій в Європі знаходиться у відповідній літературі та інтернет сайтах [12].

Така широка географія функціонування православної культури і розміщення Православних храмів в країнах світу дозволяє висловити надію на те, що діалог між носіями і цієї віри, і самої православної культури буде розвиватися і зміцнюватися. У всякому разі, для цього є всі необхідні умови і можливості.

Більш того, православні народи повинні стати прикладом взаємодопомоги і вірності традиційних християнських цінностей і культури. Неодноразово до цього з високих амвонів і в своїх посланнях закликали православні Патріархи, митрополити, архієпископи. Вони наголошують на необхідності братнім право-

славним народам явити світові приклад взаємодопомоги і наповнити своє повсякденне життя християнським змістом.

Завершуючи статтю, на нашу думку, необхідно нагадати і про важливість законів функціонування культури, серед яких: закон єдності і своєрідності культури; закон наступності в розвитку культури; закон переривчастості і безперервності розвитку культури; закон взаємодії і співпраці культур.

Виходячи з цих законів функціонування культури, ми можемо відзначити, що розвиток культури тісно пов'язаний із розвитком людини. Чим динамічніше розвивається культура, тим швидше людина знайде себе в житті, оскільки культура відкриває нові горизонти та ідеї. Між культурою і людиною є нерозривний зв'язок, який непідвладний руйнуванню.

Запропоноване дослідження, безумовно, не розкриває глибину всіх важливих для науки питань. Воно лише частково підходить до аналізу фундаментальних аспектів вивчення діалогу культур в цілому і православних народів, зокрема. Автор вважає цю тему надзвичайно актуальною, нагальною і перспективною.

Список літератури:

1. Библер В. От наукоучения к логике культуры / В.С.Библер // Два философских введения в двадцать первый век. – М.: Издательство политической литературы, 1991.

2. Библер В. Михаил Михайлович Бахтин, или Поэтика культуры (На путях к гуманитарному разуму) / В.С. Библер. – М.: Гнозис, 1991;

3. Библер В. На гранях логики культуры: Книга избранных очерков / В.С. Бахтин. – М.: Русское феноменологическое общество, 1997.

4. Бранский В. Предмет социальной синергетики и ее интегративный характер / В.П. Бранский, С.Д. Пожарский // Социальная синергетика: предмет, актуальные проблемы, поиски, решения: сборник научных трудов / под общ. ред. Докт. Философ. Наук, проф. В.П.Шалаева. – Йошкар-Ола: МАрГТУ, 2003.

5. Бранский В. Теоретические основания социальной синергетики / В.П. Бранский // Петербургская социология. – 1997. – №1. – С.161.

6. Ионин Л. Социология культуры: путь в новое тысячелетие: Учеб. пособие для студентов вузов / Л.Г. Ионин. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Логос, 2000. – 431 с.

7. Иконникова Н. Механизмы межкультурного восприятия / Н.К. Иконникова // Социологические исследования, 1995. – № 11. – С. 26-34.

РОУНБ

8. Колесін І. Підходи до вивчення соціокультурних процесів / І.Д. Колесін // Соціологічні дослідження, 1999. – № 1. – С. 132.

9. Нікітін В. Від діалогу конфесій до діалогу культур? / В.А. Нікітін // Шлях до православ'я, 2002. – № 1. – С. 2.

10. Официальная реакция Московского Патриархата на «Белую книгу по реформированию системы управления Европейского Союза» http://www.otechestvo.org.ua/hronika/2april/belaya_kniga.htm

11. Перечень православных храмов в мире http://www.askguru.ru/list.ghtml?ID=277074

12. Православные церкви Европы http://www.hamburg-hram.de/churches/

13. Следзевський І. Діалог культур і цивілізацій. Поняття, реалії, перспективи І.В. Следзевський // Матеріали конференції діалог культур і цивілізацій, 22 травня 2003 р.

14. Текст Декларации ЮНЕСКО (2001 год) http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001246/124687r.pdf#page=77

15. Текст Конвенции ЮНЕСКО (2005 год). http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001429/142919r.pdf

Л. Сніжко,
голова ГО «Культурний центр»

ЗНИКЛІ НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ ВОЛОДИМИРЕЧЧИНИ

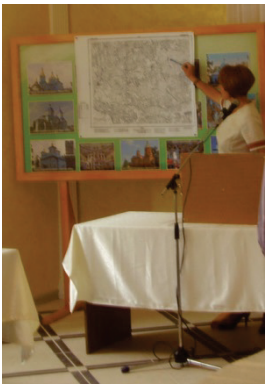

Мій сьогоднішній виступ є ілюстрованим доповненням до праці, представленої мною у 2009 році на ІІІ-й науково-практичній конференції на тему: «Успадкування та популяризація історико-культурного надбання Волинського Полісся», яка проходила 14 травня у глядацькій залі Кузнецовської дитячої музичної школи. Праця під назвою «Історію нашого краю у долях окремих людей і родин» з того часу буда доповнена і опублікована окремою книгою під однойменною назвою, в котрій зокрема є розповідь про родину Владіслава Ласкі за його власними спогадами від 26.08.2007 року. У своїх спогадах пан Владіслав згадує про населені пункти Володимиреччини, котрих сьогодні на карті району уже

нема. Це жахлива розповідь про трагедію польських родин Вельжиків та Мельчарських у якій неодноразово згадується село Видимир, що знаходилося неподалік сіл Володимирець та Антонівка, польське село Стаховка поблизу села Озеро та хутір Дуброва.

Проминуло десять років з часу цих трагічних спогадів пана Владіслава і у 2017 році до моїх рук потрапляє карта Володимирецького регіону від 1927 року, надрукована у Речі Посполитій. Цю карту мені надала Шишка Вікторія, чоловік якої віднайшов її на безкраїх просторах Інтернету.

Життя – цікава штука: коли пристрасно чимось займаєшся, то воно направляє тебе по звивистих доріжках і виводить на широкий шлях, де краще видно обрій і горизонт більш чіткий.

Отже – карта. Ось її фрагменти. *(З повним варіантом карти можна ознайомитися на сайті Військового географічного інстиутуту (Wojskowy Instytut Geograficzny (WIG) за посиланням http://maps.mapywig.org/m/WIG_maps/series/100K_300dpi/A43_B42_WLODZIMIERZEC_1927_300dpi_bcuj302466-289717.jpg).*

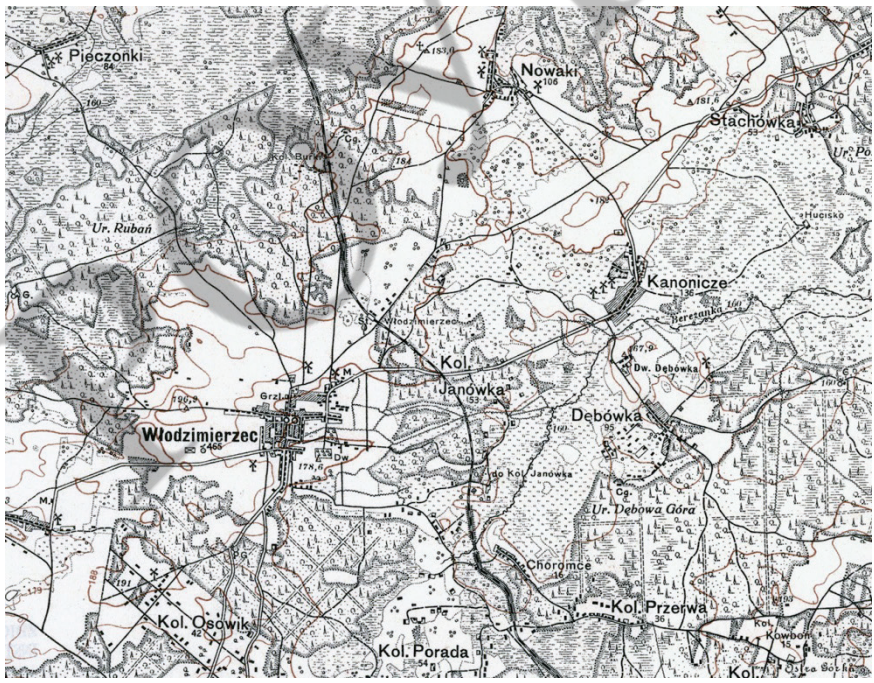

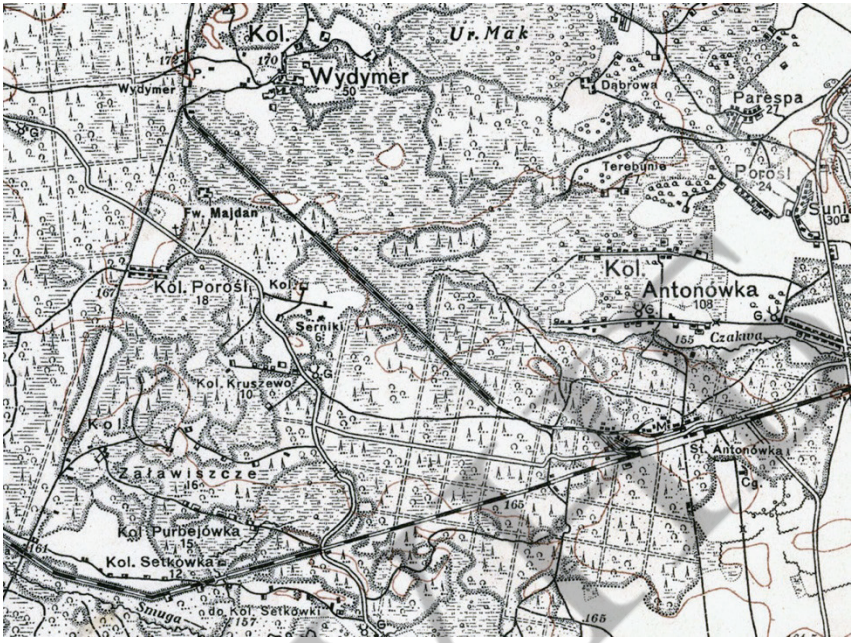

Шукаємо Володимирець, Озеро… і бачимо на карті Видимир, Стаховку, Дуброву та ще цілу низку поселень, яких тепер нема. Що ж, є простір для досліджень. Можливо для когось із присутніх на нашому заході це стане мотивацією дослідити історію свого місця народження, чи місця народження батьків, дідів. І описати це так, як зробив Владіслав Ласкі. Адже зниклі поселення, це зниклі люди – чиїсь родичі. Так, дійсно спогади то небезпечна зброя. І цю зброю пора переплавляти у орала. Звучить пафосно. Але ж треба колись. То чому не тепер?! Я сподіваюся, що вивчення історико-культурної спадщини нашого рідного краю матиме своє успішне продовження. Назвемо речі своїми іменами, перегорнемо з легким серцем і з почуттям зробленої справи ці сторінки історії і засіємо нашу Поліську землю добром. Щоб наші діти, онуки, правнуки і їхні нащадки були щасливими на своїй землі.

Володимир Рожко,
історик-архівіст, кандидат церковно-історичних наук,
дійсний член Інституту дослідів Волині
і його представник в Україні,
почесний професор Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

МОНАСТИР СВ. ТРОЇЦІ – ДУХОВНИЙ ТВІР КНЯЗІВ ЧОРТОРИЙСЬКИХ

Коли хоче хто йти вслід
за Мною, – хай зречеться самого
себе, і хай візьме свого хреста,
та й іде вслід за Мною.
Мт. 16.24

Кілька років тому прочитав у одного дослідника, яскравого прихильника московської церкви, нічим не обґрунтоване твердження, що монастир Св. Троїці був не під містечком Чорторийськом, про це знаходимо в історичних джерелах, а у самому містечку, як також те, що церкву монастирську перевезли в 1921 р. до містечка і побудували її поруч костелу, побудованого княгинею Вишневецькою 1741 р. та освятили престол в ім'я Успіння Пресвятої Богородиці. [1, с. 77].

Насправді ж церква Успіння Пресвятої Богородиці нічого спільного не мала з помонастирським храмом Св. Троїці, який з монастирища 1801 року було перевезено і поставлено в первісному вигляді у селі Мала Осниця біля шляху Рафалівка – Колки. [17, с. 316].

Церкву Успіння Пресвятої Богородиці о. Петром Шиприкевичем благочинним Володимирецького благочиння було перевезено з с. Маюничи, де була церква каплиця 1915 року для солдатів-фронтовиків московської армії і з її дерева побудовано святиню в містечку Чорторийськ. [5, арк. 3].

На карті Луцького повіту

Містечко Чорторийськ на лівому березі річки Стир належить до давніх поселень Волинського Полісся. Кам'яні знаряддя праці доби неоліту, знайдені на його території, засвідчують нам про присутність людини в доісторичну добу. Річка Стир з її притоками, зокрема Кормином, який впадає тут до нього біля містечка і обоє ці річки творять тут дворіччя, своєрідний водяний трикутник у якому в XVI ст. на насипному острівку-городищі X-XI ст. і було засновано монастир скит.

Ця місцевість була дуже багата на рибу, птицю, а річки Стир, Кормин з притокою Красохою залишилися важливими водяними артеріями життя і міграції первісних людей.

Писемна історія містечок Чорторийськ над річкою Стир, Красноволя на березі Кормина розпочинається в XI ст. [18, с. 4].

Свою назву отримало містечко від слів „чорти риють". Коли дивитися із Замкової гори на річку Стир, то в місці цьому на водяній поверхні його безперервно піднімаються своєрідні фонтанчики у вигляді малих парасольок, ніби й справді в тих місцях чорти риють землю. [21, с. 4].

Літописна згадка про містечко Чорторийськ датується 1100 роком в часи між князівських усобиць за посідання волинськими містами.

– Послані ж прийшли до Давида і сказали йому: „Се тобі мовлять брати: „Ми не дамо тобі стола володимирського, бо ти кинув єси ножа в нас, а сього не було в Руській землі. Але ми тебе не візьмемо, ні іншого зла не вчинимо, а се тобі даємо: пішовши, ти сядь у Бужиську і в Острозі, а Дубен і Чорторийськ – се тобі дає Святополк…, – писав літописець. [14, с. 155].

Судячи із слів літописця містечко Чорторийськ було на той час добре знаним і прирівнювалося до Острога, Дубно і інших міст Волині.

Ці міжусобні чвари князів за посідання волинськими, іншими містами і Чорторийськом зокрема спостерігаємо і в пізніші роки.

– І поїхав Святослав до Ігоря, і спитав: „Що тобі дає старший брат?" І сказав Ігор: „Він дає нам по городу – Берестій і Дорогичин, Чорторийськ і Клечеськ, а отчини своєї, Вятичів, не дає" – записав літописець 19 квітня 1142 року. [14, с. 194]. Отож з цього запису літописця бачимо, Чорторийськ прирівнювався до Берестія (сучасний Брест) і Клечеська (нині м. Кльоцьк Мінської області Республіка Білорусь).

Не припинилися князівські чвари за волинські міста і за князя Мстислава Ярославовича Німого на поч. XIII ст., який віддав отчину свою князю Данилові і сина поручив йому, Івана. Але Іван помер, і Луцьк узяв Ярослав Інгваревич, а Чорторийськ – князі піняни. [14, с. 383].

Осінню 1289 року князь Мстислав Данилович в місті Чорторийську заклав башту кам'яну, на взірець тих, які возвів князь Володимир Василькович у Берестію і Кам'янці на річці Лосна. [14, с. 452].

Судячи з літописних джерел містечко Чорторийськ відігравало в XI-XIII ст. важливу роль у Волинській землі, було важливим центром ремесел і торгівлі, і не лише з іншими містами нашої землі, а й Києвом, заморськими краями, про що свідчать знахідки римських і візантійських монет. Річка Прип'ять з її притоками, а Стиром з його притоками були важливими водними торговими артеріями для іноземних, візантійських, римських купців, які в пошуках бурштину, хутра, воску, меду, інших товарів запливали цими водними шляхами до найвіддаленіших куточків Волинського Полісся. Для захисту цих торгових шляхів часто наймали варязькі військові загони, які творили над названими річками охоронні залоги, одна з них була північніше Чорторийська над річкою Стир у теперішньому місті Вараш. [2, с. 21].

Маємо наголосити, що до Батиєвої повені 1240 року містечко Чорторийськ належало до квітучих волинських міст в якому процвітали чисельні ремесла, в тому числі і виплавлення заліза з місцевої руди, торгівля з іноземними та вітчизняними купцями. По річці Стир доставляли такий важливий товар, як сіль із галицьких Жуп Руських і якої не мали Волинь і Полісся.

У дворіччі річок Кормин і притоки Красохи за 20 км південніше Чорторийська в XI-XIII ст. знаходився ще один град – Красноволя, який також був важливим центром ремесел і торгівлі. Свідченням того є чисельні знахідки виявлені під час меліоративних робіт в 70-80-х рр. на березі річки Кормин в сучасному селі Красноволя: залишки дерев'яних човнів заповнених давньою XI-XIII ст. керамікою, давньоруськими монетами, вістрями списів і т.д. [18, с. 4]. На превеликий жаль всі ці скарби нашої історії залишалися поза увагою не лише тогочасної комуномосковської влади, а й дослідників, які тією ж владою пильно контролювалися.

Свята Гора біля с. Красноволя на історичній Цуманщині.
За переказами в XII ст. тут стояв княжий град і храм Божий

Можемо також впевнено стверджувати, що град Красноволя у дворіччі Кормина і Красохи був і своєрідним південним захисним щитом містечка Чорторийськ, як і оборонний замок у Семках на лівому березі річки Стир західніше Чорторийська. [19, с. 4].

Отже, в давньоруську добу містечко Чорторийськ разом з іншими поселеннями над річкою Стир: Романів (нині смт. Колки), Семки, Вараш, притокою Кормин – град Красноволля були важливими осередками ремесел і торгівлі, важливими охоронними, захисними, укріпленими пунктами на водних торгових шляхах як внутрішніх між містами Волині і Полісся так і зовнішніми по „шляху із варяг у греки" по річці Прип'ять і її притоках. [20, с. 21-22].

Монголо-татарська навала не оминула Чорторийська і інших навколишніх поселень. 1240 і 1260 роках татари завдали важких матеріальних та людських втрат містечку, але після їх руйнівної повені Чорторийськ не втратив свого значення, як населеного пункту і фортеці.

З 1340 року наші землі в складі Литовсько-руської держави, в якій Чорторийськ як містечко Луцького повіту не втратив свого значення і призначення.

В XIV ст. містечко Чорторийськ і вся однойменна волость стають власністю князів Чорторийських з Гедеміновичів (Ольгердовичів). Першим відомим історичній науці був князь Василь Константинович Чорторийський (†1417), протопласт цього знаного княжого роду, мав трьох синів: Іван Васильович Чорторийський (†1452), член Ради Великого князя Свидригайла (1440-1452), Олександр Васильович Чорторийський (†1477), Михайло Васильович Чорторийський (†1489), маршалок двору Свидригайла (1445-1452), брацлавський намісник. [32, с. 292-293]. Праправнук князя Василя Константиновича князь Михайло Олександрович Чорторийський (†1582) староста Житомирський **у духовному заповіті своєму 1582 року заповідав положити тіло своє „в монастирі Св. Троїці під Чорторийськом**". [3, с. 87].

Саме при князях Чорторийських містечко стало родинним гніздом цих князів. За поділом наділів 1547 між братами дісталося воно князю Олександру, воєводі Волинському. [28, с. 729]. Ця православна, глибоко поважна родина на своїх земних дорогах залишила багато Богоугодних справ, а князь Михайло Чорторийський – будівничий храмів і монастирів на Волинському Поліссі зокрема, і тіло його за духовним заповітом мало спочити саме в святій обителі. [3, с. 87].

Князь Олександр (†1531) не лише розбудував містечко, а й зміцнював його обороннозахисні споруди: земляні вали з мурованими стінами й вежами на них, перед ними глибокі рови заповнені водами Стиру, підвісний міст, який на ніч, або з наближенням ворога підіймався і інше. У самому князівському замку перебувала військова залога, яка не лише пильнувала обороннозахисних споруд, а й рух човнів на річках Стир і Кормин, щоб ворожі флотилії, оминувши оборонні замки в Красноволі і Семках не за атакували саме містечко. Військова залога також охороняла купецькі каравани на водних шляхах Стиру і Кормину.

При князю Олександру і його сину Михайлу (†1582), старості Житомирському (1574-1582) містечко Чорторийськ досягло свого найбільшого розквіту, чисельність його жителів невпинно зростала, саме містечко забудовувалося, з'явилися

вулиці – Гончарна, Броварна, Жидівська (вулиця заселена купцями, ремісниками євреями) і інші. В 1583 році містечко Чорторийськ належало вдові князя Олександра княгині Софії Юріївні Ходкевич, яка платила від 12 ринкових домів, 85 вуличних домів, 26 хатин, 85 ланів, 123 міських городників, 3 рудних коліс, 11 ремісників, 1 вального колеса і 4 попів. [30, с. 515].

Містечко бурхливо розвивалося і князі Чорторийські робили все, щоб воно приваблювало все нових і нових поселенців, які робили свій внесок у його розбудову і розцвіт. Не маємо жодних історичних чи документальних джерел про наявність Магдебурзького права у містечку, але можемо припускати, що воно належало Чорторийську, всі тогочасні важливіші міста і містечка Волині, а серед них було і містечко Чорторийськ, його мали. Тим більше, князі Чорторийські займали високі урядові пости у Великому князівстві Литовському, а потому у королівстві Польському і легко могли дістати його у тогочасних королів Речі Посполитої.

З 1601 року містечко належало Пацові мінському воєводі, який купив його за 400 тис. польських злотих. Навіть сама сума, астрономічна як на ті часи, промовляє до нас про багатство і важливість самого містечка і однойменної волості. [30, с. 515].

Від воєвода Паца містечко перейшло до Лещинських, а потім до Вишневецьких і Радзивілів. Останні володіли ним аж до польського повстання 1831 року і від них перейшло до московської казни. Одначе, не одним лише хлібом живе людина, але прагне вона і духовного життя – складовою і найважливішою його частиною є віра в Бога, без віри в Творця і Вседержителя земні дороги людського життя є безцільними.

Як ми бачили вище, князі Чорторийські не лише дбали про захист себе і своїх підлеглих від ворожих навал і будували замок, зміцнювали вали і стіни на них з вежами і бійницями в них навколо містечка, робили вони все від них залежне, щоб захистити свої душі і своїх підлеглих від скверни – будували храми Божі, в яких яскраво горіла свічка віри – святого українського православ'я, віри наших дідів і прадідів.

Від часів князів Чорторийських аж до кінця XIX ст. в містечку Чорторийську було 4 храми Божих, а саме:

1. Церква Св. Іллі
2. Церква Преображення Господнього
3. Церква Успіння Пресвятої Богородиці

4. Церква Св. Параскеви [13, арк. 116-119]. І кожна церква мала свого настоятеля та достатнє число вірних, які могли того священика утримувати, а це наводить нас на думку, що жителі Чорторийська, переважну більшість якої становила збідніла стара волинська шляхта, були дуже побожні і зберегли її аж до нашого часу. Безперечно, що всі ці храми Божі, у середньовіччя будували наші князі, українська шляхта, бо простий народ був бідний і не взмозі будувати величаві, монументальні святині.

Православні князі Чорторийські, а князь Михайло Олександрович зокрема, відомі в нашій історії як великі будівничі храмів Божих на Волинському Поліссі. На фундуші князя Михайла Чорторийського було вибудувано монастирі Св. Михайла на річці Чорній біля Клеваня, Преподобного Онуфрія біля с. Мульчиці в середині XVI ст. [16, с. 7].

Монастир скит Преподобного Онуфрія знаходився в урочищі „Весла", а документальні джерела про цю святу обитель виявив автор в церкві Покрови Пресвятої Богородиці в с. Мульчиці колишнього Луцького повіту, нині Володимирецького району Рівненської області.

В цьому документальному джерелі знаходимо такий запис: „В двох верстах від самостійної парафіяльної церкви в урочищі „Весла" на підвищеному березі річки Стир стоїть давня і аварійна каплиця, яку по-місцевому називають Монастирок в ім'я Преподобного Онуфрія. Коли і ким побудована каплиця – невідомо. Існують перекази:

1. Що побудували її іноки Києво-Печерської Лаври після Батиєвого погрому.

2. Побудована іноками Києво-Печерської Лаври, відновлена князем Михайлом Чорторийським, а в часи шведської війни в цій обителі переховувалися 4 святителі (єпископи). [27, с. 7]. Слід підкреслити, що ця давня помонастирська церква доби князя Михайла Чорторийського 1888 року була реставрована і залишалася великою святинею цього регіону Волинського Полісся, але впала жертвою червоних вандалів на поч. 70-х рр. минулого століття. [17, с. 321]. Чоловічий монастир скит Св. Михайла на річці Чорній біля Клеваня – духовний твір князя Михайла Чорторийського зник з історичної карти Волинського Полісся десь в середині XVIII ст. [16, с. 7].

Костел Домініканців, 1741 р. в Чорторийську,
нині соборна церква монастиря УПЦ МП

Серед заплавів річок Стиру і Кормину

Одначе монастир скит Св. Троїці під Чорторийськом залишався улюбленим духовним твором князя Михайла Чорторийського і про це свідчать слова заповіту його „…положити тіло своє в монастир Св. Троїці під Чорторийськом". [4, с. 61-62]. Із духовного заповіту князя Михайла Чорторийського випливає застереження, не шукати місцезнаходження св. обителі у містечку, а саме „під Чорторийськом", тому й автор в середині 90-х рр. XX ст. віднайшов монастирище в дворіччі Стиру і його правої притоки Кормин.

Річка Кормин бере свої витоки на схід від села Сильно в Цуманських лісах. Має притоки, найбільші Черемошна, Брониця, Красоха. Протікає біля сіл Гораймівка, Матейки, Погулянка, Ничугівка, Красноволя, Заріччя, Велика і Мала Осниця. Під Чорторийськом впадає на 173 кілометрі від гирла у річку Стир. [15, с. 68]. У цьому водяному трикутнику, що його творить Стир з

правою притокою Кормин серед заплавів на насипному острівку-городищі у формі видовженого із заходу на схід неправильної форми чотирикутника і був заснований монастир скит Св. Троїці за 5 км від містечка Чорторийська, зв'язок з яким підтримували ченці по річці Кормин.

Після ретельного обстеження знищеного місцевими комуно-колаборантами московського окупанта 60-80 рр. XX ст. монастирища автор прийшов до висновків:

1. Острівок – насипний, сліди давнього городища знаходимо не лише в грунті сильно перекопаному під силосні ями, але під час їх копання знайдено кам'яні знаряддя праці, металевий наконечник до стріл, такий же ніж з X-XI ст.

2. Місце під монастир скит вибрано саме тут на острівку не випадково, острівок з усіх сторін оточений водами Стиру і Кормину, а зелене море верболозу, очеретів заховували святу обитель від ворожих очей.

3. Відлюдні місця в тому часовому поясі були незамінні під час будівництва монастирів скитів: Св. Троїці біля с. Вербка, Вознесіння Господнього біля с. Яревище, Св. Михайла за 5 км від Степаня під Комарівкою, Св. Миколая біля с. Селець і інші. [22, с. 23].

4. На острівку-монастирищі до 60-х рр. зберігалося кладовище, де поховані ченці за вівтарем храму, невелика церква-капличка збудована на поч. XIX ст., як також зберігалася монастирська криниця-джерело з цілющою водою. Пізніше криницю оцямрували.

Монастирський храм Св. Троїці і всі прилеглі до нього будівлі – келії ченців, господарські, побутові були дерев'яні. Всі вони були обнесені високою дерев'яною огорожею. Залишки дубових колод викопували в 60-х рр., коли розпочали руйнувати монастирище.

Отож монастир скит нагадував середньовічну фортецю, був добре захищений від небезпеки не лише водяним простором, а й дубовими палями, які творили огорожу. Свята обитель добре проглядалася із князівського замку на високому пагорбі над Стиром в Чорторийську і при перших ознаках небезпеки за умовним світловим сигналом ченців на допомогу їм прибувала військова залога.

– Головне призначення цієї пустельної обителі, – читаємо в історичному джерелі, – це покута і покаяння іноків, які довгими постами і щирими молитвами заповнювали своє монаше життя. Були вони й активними місіонерами в тому краї. Складовою частиною їх чернечого життя були Богослужіння в монастирському храмі, побудованому у візантійському (трьохнавний) стилі з притаманними архітектурними ознаками даної місцевості Полісся. На урочисті служби Божі прибували й князі з своїми родинами, слугами, гостями, які обдаровували храм цінними Євангеліями, іконами, іншими церковними предметами. [17, с. 314].

Свого найбільшого розквіту Свято-Троїцький монастир досяг в кінці XVI ст. за князів Чорторийських, які на утримання обителі постійно виділяли десятину з своїх полів, а навколишні села Осниця Мала і Велика, Заріччя, Маюничі, серед жителів яких було багато полонених татар охрещених князями, селяни цих сіл відбували ряд повинностей на користь монастиря – ловили рибу, збирали гриби, ягоди, випасали монастирську худобу, доглядали борти бджіл і інше. Монастирю належав також водяний млин на річці Кормин, який залишався діючим аж до кінці XIX ст. Доступ до монастиря Св. Троїці, за усними джерелами зібраними автором, був можливий лише завдяки парому, який перевозив прочан, вірних, вантажі і знаходився під контролем ченців, які старанно і пильно охороняли свій засіб – переправу на водному шляху. Поромом, човнами до монастирища по річці Кормин жителі сіл Мала Осниця, Заріччя добиралися ще на поч. XX ст. [23, с. 10].

Не володіємо джерелами, чи нові власники містечка Чорторийська воєвода Пац з 1601 р., по ньому князі Лещинські, Вишневецькі, Радзивіли підтримували святу обитель, одначе чернече життя тут процвітало до кінця XVIII ст., зокрема до третього поділу Польщі 1795 року, а тоді новою окупаційною московською владою разом з десятками інших монастирів, що належали до Руської унійної православної церкви був зачинений. Доля ченців – невідома.

Маємо наголосити, що ченці монастиря скиту Св. Троїці під Чорторийськом проводили велику місійну працю ще з початків свого тут побуту в селах Надстир'я: Комарів, Куликовичі, Семки, Колки і т.д. Так, в с. Комарів при церкві Різдва Пресвятої Богородиці зберігалася з часів князів Чорторийських і діяльності монастиря Св. Троїці під Чорторийськом від 1577 року велика і

цінна бібліотека і архів, а в XIX ст. знищені московською окупаційною світською і церковною владою. [31, с. 528-529].

Над Кормином біля села Красноволя на Святій горі ченці мали свій місійний осередок – церкву-каплицю і їх святі справи в ім'я Бога і свого народу закріпились у назві місцевості. Святість місця цього зберігали жителі навколишніх сіл: Тельчі, Красноволя, Погулянка, Заріччя, Велика і Мала Осниця аж до другого приходу червоних московських окупантів 1944 року. На місці церкви-каплички стояв високий дубовий хрест-фігура, знищений місцевими комуноколаборантами з с. Тельчі, а святість місця на Святій горі було затоптано колгоспною худобою. [24, с. 147-149].

По зачиненню обителі Св. Троїці під Чорторийськом, монастирський храм став парафіяльний для сіл Мала і Велика Осниця, Маюничі, Заріччя, Тельчі, Ничугівка, слободи Темне. Доступ вірних до святині був затруднений, діставатися можна було лише поромом, човнами, тому було вирішено перенести церкву до найближчого села Мала Осниця і в первісному вигляді поставити біля шляху Рафалівка – Колки.

1801 року помонастирську церкву Св. Троїці було розібрано і перевезено на визначене церковною громадою місце і відтворено її первісний вигляд. [6, арк. 133]. Всі церковні речі: благодатний образ Божої Матері, рукописне Євангеліє, хрести, чаші, монастирський архів і бібліотека були перенесені до парафіяльної церкви Св. Троїці, де все це зберігалося аж до зачинення святині у 1962 році місцевими комуноколаборантами московського окупанта, а тоді найцінніше розграбовано, інше перенесено до церкви Успіння Пресвятої Богородиці в с. Старий Чорторийськ, серед перенесених і благодатний образ Божої Матері. За парафією залишилася і монастирська земля у кількості 72 десятини.

Благодатна ікона Божої Матері в храмі Успіння Богородиці в Старому Чорторийську з монастирської церкви

РОЗДІЛ

Ми ще раз наголошуємо, що помонастирська парафіяльна церква Св. Троїці у с. Мала Осниця перенесена з монастирища 1801 року про це знаходимо в документальних та історичних (серед них і усні) джерелах, а не 1841 року, яка за московськими дослідниками була тут побудована парафіянами наново. [1, с. 67]. Там же подали вони неправильну дату її розламання головою Великоосницької сільської ради Борисом Зарічанським як 1982 рік, насправді ж у червні 1986 року напередодні храмового свята Св. Троїці на другому році так званої Горбачовської перебудови. Храм Св. Троїці 185 років служив своїм вірним ще як парафіяльний.

Монастир Св. Троїці, побудований князем Михайлом Чорторийським в XVI-XVIII ст. був важливим духовним осередком українського православ'я, збагачував нашу духовність, наповнював серця вірних глибокою вірою і любов'ю.

Парафіяльний храм Св. Троїці в с. Мала Осниця

Перенесено було своєчасно церкву Св. Троїці 1801 р. з монастирища до села Мала Осниця, бо незабаром монастирські будівлі, ніким не доглянуті, згоріли, чи це був підпал чи людська недбалість залишається нерозгадано. [7, арк. 123].

Документальні джерела ДАВО за 1800 рік про парафіяльну церкву Св. Троїці на монастирищі, подають нам такі відомості: Попередній священик з Руської унійної православної церкви Даміан Міцевич помер, залишив дружину і 5 дітей, тимчасово опікає церкву священик з містечка Чорторийська Стефан Жерунович (в інших джерелах – Стефан Зеренович). До парафії належали:

с. Мала Осниця дворів – 21, парафіян – чол. 87, жін. 73
с. Велика Осниця дворів – 48, парафіян – чол. 161, жін. 166
с. Заріччя дворів – 12, парафіян – чол. 84, жін. 43
с. Рудня дворів – 4, парафіян – чол. 22, жін. 20
с. Маюничи дворів – невідомо, парафіян – чол. 40, жін. 29.

Разом дворів – 85, парафіян – чол. 394, жін. 331. [7, арк. 123].

В 1802 році на парафії Св. Троїці в с. Мала Осниця бачимо священика Івана Дем'яновича Міцевича, 29 років, сина померлого попереднього унійного настоятеля Даміана Міцевича, о. Іван Міцевич рукоположений першим поунійним єпископом Волинсь-

ким і Житомирським, мучеником і праведником Української Православної церкви Варлаамом Шишацьким. [25, с. 89]. На той час до парафії вже належали такі села: Мала Осниця, Велика Осниця, Рудня, Заріччя, Маюничи, Тельчі, Ничугівка. Дворів – 136, парафіян чол. 516, жін. 518. [8, арк. 61]. Антимінс у храмі Св. Троїці також був освячений владикою Варлаамом Шишацьким.

Помонастирський храм Св. Троїці, 1801 р. в с. Мала Осниця. Розламаний комуністами 1986 р. Фото 1979 р.

Парафіяльним священиком в 1821 році був Адам Іванович Кшоновський, 27 років, дяком Іван Іванович Мацієвич, син попереднього священика, а в 1831 році церква була під опікою священика Хрестовоздвиженської церкви с. Полиці о. Софронія, а вже у 1882 році настоятелем парафії бачимо о. Івана Петровича Метельського, син священика села Полиці о. Петра Метельського, який 1846 році успішно скінчив Волинську духовну семінарію у Крем'янці і того ж року рукоположений у священичий сан та

направлений у с. Полиці. [29, с. 540]. Дяком храму був уродженець с. Мала Осниця Трохим Іванович Абрамович. До парафії 1882 року належало: дворів – 186, чол. – 747, жін. 746. [9, арк. 215-218].

З 1885 року до Першої світової війни 1914-1918 рр. настоятелем церкви Св. Троїці був о. Євфимій Степанович Вікторовський, син дяка с. Озеро Луцького повіту Володимирецького благочиння. Народився 1 квітня 1862 р., скінчив Милецьке духовне училище та Волинську духовну семінарію в Крем'янці 1884 р., а наступного року рукоположений вікарним Острозьким архієпископом Паладієм в священичий сан та направлений на парафію Св. Троїці в Малу Осницю, псаломщиком при парафії був Михайло Васильович Антонович, син священика, випускник Волинської духовної семінарії, вік 22 роки, одночасно вчитель церковно-парафіяльної школи в якій навчалося до 40 хлопчиків, до парафії належали всі вище зазначені села, дворів – 215, чол. 860, жін. 875. [10, арк. 225-228].

Клірові відомості церков Луцького повіту за 1911 рік подають нам таку інформацію про діяльність парафії Св. Троїці у с. Мала Осниця. Настоятелем бачимо того ж о. Євфімія Вікторовського, псаломщиком Михайла Івановича Рибчинського, вік 34 роки, він же вчитель церковно-парафіяльної школи, де 40 дітей. До парафії належали такі села:

1 с. Мала Осниця, дворів – 66, чол. 265, жін. 294
2 с. Велика Осниця, дворів – 94, чол. 377, жін. 386
3 с. Заріччя, дворів – 45, чол. 182, жін. 175
4 с. Тельчи, дворів – 65, чол. 262, жін. 271
5 с. Ничугівка, дворів – 48, чол. 192, жін. 171
6 слобода Темне, дворів – 2, чол. 9, жін. 5.

Разом: дворів – 320, чол. 1287, жін. 1302. [11, арк. 609-617].

Перша світова війна кривавими буревіями пронеслася над волинською землею. В 1915 році фронт проліг гангреною раною по річці Стир і його притоці Кормин. Бої тут тривали до 1916 року, але Господь оберіг по монастирський храм Св. Троїці в Малій Осниці, хоч в містечку Чорторийську під час боїв згоріли всі 4 церкви, а мурований костел побудований княжною Анною Вишневецькою 1741 року був поважно пошкоджений.

Храм Св. Троїці залишався діючим впродовж 20-50-х рр. XX ст., перебув польську, комуномосковську, нацистську окупацію, а в 1962 році був знятий з реєстру і зачинений комуномосковським окупантом. [12, арк. 17-20].

Храм Успіння Божої Матері, 1921 в Чорторийську

Автор двічі досліджував святиню в січні 1972 року з киянами – працівниками Музею народної архітектури під відкритим небом. Церкву ми оглянули з середини, ключі від неї були в секретаря Великоосницької сільської ради, але в храмі вже не було жодних церковних речей, як і самого іконостасу. [26, с. 321].

Вдруге влітку 1979 року разом з світлої пам'яті моїм прекрасним учнем Миколою Гапоновим з села Ромейки Володимирецького району Рівненської області. Двері церкви були відчинені і вона була заповнена колгоспним зерном. Ми за фотографували святиню і це залишається єдиний фотодокумент про неї. Кожного разу, коли я бував у тому регіоні Волинського Полісся, цікавився подальшим станом храму Св. Троїці, а він був не радісним: нічні вандали з компартії вибивали вікна, трощили огорожу, нищили хрести на могилах настоятелів за вівтарем, знімали кору на столітніх деревах, щоб вони всихали і інше, в мене весь час в душі зароджувалися якісь тривожні передчуття. І сталось те, що з

більшістю прадавніх храмів Західної історичної Волині в 1944-1988 рр. Напередодні храмового свята Св. Трої̈ці в червні 1986 року на другий рік так званої Горбачовської перебудови церкву XVI ст. доби князів Чорторийських було розламано. Історичне джерело зберігає про святиню такі відомості:

Колишній монастирський, перенесений з острівка, храм Св. Трої̈ці залишався парафіяльним для сіл Велика і Мала Осниця, Тельчі, Ничугівка, Темне протягом півтора століття. 1962 року місцевими комуністами його знято з реєстру, зачинено. Впродовж двадцяти чотирьох років ця велика святиня піддавалася нарузі і вандалізму: якийсь час служила зерноскладом місцевого колгоспу, пізніше були вибиті вікна, розламано й побито іконостас, все церковне майно зникло в ненажерливім череві більшовицького монстра. Напередодні храмового празнику 1986 року церкву зруйнували, а народні гроші віддали п'яничкам з Одеської області, які монтували лінії електропередач з атомної станції в місті Вараш. Дерево з храму голова сільської ради Борис Зарічанський наказав відвезти до колгоспного свинарника та до школи в с. Заріччя на паливо, а на місці святині заклав волейбольний майданчик, щоб молодь села топтала пам'ять про вікову святиню нашого краю…

Однієї ночі хлопці з с. Тельчи Сергій і Степан Чміль закопали на місці зруйнованого храму високий металевий хрест, який вони спеціально виготовили як символ віри і пам'яті. [17, с. 316].

Через кілька тижнів по зруйнуванню прадавнього помонастирського храму тогочасним головою Великоосницької сільської ради Борисом Зарічанським під час автомобільної аварії з усіх пасажирів загинув лише його син. Бог покарав червоного вандала трагічною смертю невинного сина, але як карати грішників Вседержитель визначає Сам. На монастирищі місцеві комуноколаборанти московського окупанта викопали силосні ями, потрощили бульдозером прадавні хрести на могилах безіменних іноків, а кості їх порозкидали між силосними траншеями, нищили святість місця намоленого віками ченцями монастиря, народну пам'ять про велику святиню Волинського Полісся.

Велика святиня Волинського Полісся з доби князів Чорторийських, побудована князем Михайлом Чорторийським, який знайшов там і спочинок згідно свого духовного заповіту 1582 року впродовж віків залишалася великим духовним осередком краю, спочатку як монастирська, а потому парафіяльна. І пам'ять про неї залишається жити в нашій пам'яті, на сторінках часописів і книг.

Список використаних джерел

1. Бабич Л. Храми Волині. – Луцьк: Вісник і К°, 2002. – 152 с.
2. Бужанський А. Ріка Прип'ять та її допливи. – Вінніпег, 1966. – 39 с.
3. Волинські єпархіальні відомості. – Крем'янець, 1867. – Ч.5. – С. 87.
4. Дев'ятсотліття православ'я на Волині. – Житомир, 1892. – 1212 с.
5. Державний архів Волинської області. – Ф.Р. – 3441. – Оп. 1. – Спр. 187. – Арк. 3.
6. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 254. – Арк. 133.
7. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 253. – Арк. 123.
8. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 255. – Арк. 61.
9. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 358. – Арк. 215-218.
10. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 368. – Арк. 225-228.
11. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 385. – Арк. 609-617.
12. ДАВО. – Ф.Р. – 393. – Оп. 2. – Спр. 103. – Арк. 17-20.
13. ДАВО. – Ф.35. – Оп. 5. – Спр. 253. – Арк. 116-119.
14. Літопис руський. – Київ, 1989. – 590 с.
15. Мольчак Я., Мігас Р. Річки Волині. – Луцьк, 1999. – 174 с.
16. Рожко В. Монастир Св. Михайла біля Чорної річки. – Голос православ'я. – Київ, 2003. – Ч. 20. – С. 7.
17. Рожко В. Православні монастирі Волині і Полісся. – Луцьк, 2000. – 692 с.
18. Рожко В. Красноволя – град Полісся. – Волинь. – Луцьк, 1992. – 27 жовтня. – С. 4.
19. Рожко В. Замок над Стиром. – Волинь. – Луцьк, 1995. – 22 липня. – С. 4.
20. Рожко В. Ветли: минуле і сьогодення. – Луцьк, 2015. – 175 с.
21. Рожко В. Храми Старого Чорторийська. – Волинь. – Луцьк, 1994. – 27 жовтня. – С. 4.
22. Рожко В. Святиня над берегами Рати, Підраття і Прип'яті. – Луцьк, 2017. – 95 с.
23. Рожко В. Забута святиня Поліського краю. – Наша віра. – Київ, 1993. – Ч. 17-18. – С. 10.
24. Рожко В. Красноволя – град Полісся. – І потекла сторіками… Могили не можуть мовчати. – Канберра, Австралія, 1994. – 272 с.
25. Рожко В. Архієпископ Варлаам Шишацький: шлях до автокефалії. – Луцьк, 2014. – 174 с.
26. Рожко В. З весняних доріг. – Луцьк, 2013. – 462 с.
27. Рожко В. Довга дорога до храму. – Волинь. – Рівне, 1999. – 7 травня. – С. 7.
28. Священик Аполоній Сендульський Містечко Чорторийськ Луцького повіту. – ВЄВ. – Крем'янець, 1878. – Ч. 19. – С. 729.

РОУНБ

29. Теодорович М. Волинська духовна семінарія. – Почаїв, 1901. – 1023 с.
30. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. – Вінніпег, 1986. – Т. 2. – 578 с.
31. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся. – Вінніпег, Канада, 1984. – Т. 1. – 600 с.
32. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – Київ: Наукова думка, 1993. – 411 с.

Басараба Є.А.,
член ГО "Українське товариство охорони пам'яток історії та культури Рівненської області"

ВЕЛЕСОВИЧНА АБЕТКА ТА ПРАВОСЛАВ'Я

Сакральна абетка давніх росів, основа сучасного українського алфавіту

Питання створення древніх сакральних слов'янських текстів за допомогою особливої та унікальної абетки, яку нині прийнято називати "велесовицею" ("влесовицею"), пов'язане з верствою найвищих осіб рахмано-волхвівської духовної системи, яка діяла на Землі у останні 80 тис. років.

Нині назва дано абетки, "велесовиця", не вповні вірно відтворює історичну роль, духовну суть, особливе значення древнього письма, його вагу для людства.

Адже носії такої, найвищі духовні особи, рахмани та волхви, власне і були тими історично загадковими аріями, або Старотсями, Старощами, яких згадує "Велесова книга".

Унікальність цієї абетки полягає в головних принципах її побудови, які міцно пов'язують кожен звук та кожну букву:

- у ній кожному окремому звуку відповідає тільки одна окрема буква (знак);
- у ній кожній окремій букві (знаку) відповідає один-єдиний звук!

Такі принципи дозволили рахманам використовувати унікальну абетку для сакрального кодування священних текстів, для словотворення, для складання особливих слів-абревіатур з глибоким духовним сенсом (способом групування перших букв використаних слів).

Слова були направлені на славлення Творця, Прави (закону Творця), Світлого Ірію, душ славних предків.

Мова рахманів та волхвів спонукала до постійного контакту з вищими світлими силами, славила їх.

Нині ці сакральні слова-коди звучать для нас надто буденно, бо система прочитання закладеного в них глибокого духовного змісту зникла разом з її носіями.

Занесення з ворожого до Дулібії (союз 10-ти світлих народів на території України) та Росі оточення у 9 ст. н.е. нової абетки у формі кирилиці, стало актом підміни головних сакральних принципів арійської "велесовиці" іншими, надто заплутаними та складними.

Кирилиця здивувала слов'ян нагромадженням значної кількості букв (в окремих варіантах до 54 знаків!), що значно ускладнило письмове відтворення слов'янського звукового ряду.

Одному звуку у ній могло відповідати декілька букв.

Іноді таких було до 4-5 (!) на один звук.

Наприклад, звук "о" відтворювався буквами "он, оук, ота, ом, одь", а звук "у" – буквами "ук, оук, іжиця" та іншими. Стосувалось це й інших звуків та букв.

У кириличній абетці отримали місце букви без звукових відповідників у мові давніх слов'ян.

Серед таких були букви "псі, йота, іжа, ето, ень" та інші.

Складними були і правила застосування букв.

Та особливу роль в історичній перспективі належало зіграти штучній трансформації кириличної букви "оук" (яка читалась початково як "о") в "у". "Оук" копіював написання велесовичного "о", як овалу з двома рисками зверху. Нове прочитання його вже як "у" дозволяло авторитарним Рюриковичам трактувати назву Рось як Русь, а на цій основі відверто привласнити собі усі надбання рахмансько-волхвівської системи та держав Дулібії та Росі.

За десятки тисячоліть свого існування арійська абетка (велесовиця) ніколи не відчувала такої сили атак на собі, які були

вчинені на неї у 9-13 ст. н.е. До 9 ст. н.е. вона, не зазнавала принципових змін, легко переносила плин тисячоліть та не переживала суттєвих коригувань, як і у часи запозичень нею нових для слов'ян звуків у 1 тис. н.е.

Велесовиця та кирилиця (алфавіт створений Кирилом та Мефодієм за наполяганням візантійського імператора Михайла III) – написання Рось і Русь.

АРІЙСЬКА АБЕТКА (влесовиця) у порівнянні з українським алфавітом

Букви арійські (влесовичні)	Букви українського алфавіту	Букви арійські (влесовичні)	Букви українського алфавіту	Букви арійські (влесовичні)	Букви українського алфавіту	Букви арійські (влесовичні)	Букви українського алфавіту	Букви арійські (влесовичні)	Букви українського алфавіту
А	А	Є	є	Л	л	Р	р	Ч	ч
Б	Б	Ж	ж	М	м	С	с	Ш	ш
В	В	З	з	Н	н	Т	т	Щ	щ
Г	г	И	и	О	о	У	у	Ь	ь
Д	д	І	і	ОЙ	ой	Х	х	Я	я
Е	е	К	к	П	п	Ц	ц	Ъ	(') апостроф

В арійському письмі ми мали букву "С". Яка пов’язане зі світлістю, зі світом. Подекуди залишився відгомін тих часів: сей, сього, себто.

Букви "ц" не було, тому що вона основа слова "цап, цапиння" і все з тією буквою йде звідти. (Кацап – какцап). Відтворювалася як "т-с".

Звук "ю" відтворювався написанням букв "і-у".

Привнесений новопосвяченими слов'янами зі слов'янських околиць звук "ф" у ній легко відтворювався як "х-в", чи просто позначався буквами "т" чи "х" (Фракія – Тракія, Борисфен – Бористен).

Проте не слід відкидати невеликі зовнішні трансформації основних велесовичних знаків, які головно породжувались способом написання текстів, застосованими до письма матеріалами, присутністю скоропису. Самих знаків вони принципово не змінювали.

Узагальнений вигляд знаків велесовиці можна побачити у таблиці "Арійська абетка (влесовиця) у порівнянні з українським алфавітом".

Таблиця співставляє велесовичні (арійські) знаки з буквами сучасного українського алфавіту.

Важливим при цьому є нове трактування окремих спірних (у багатьох дослідників) велесовичних знаків: букв "є", "е", "ой", апострофа (твердого знаку).

Трактування таких виходить з безумовного дотримання головних принципів арійського письма.

На основі вищевикладеного, дослідники вважають, що саме український алфавіт є прямим спадкоємцем велесовиці (арійського сакрального письма). Саме він, український алфавіт, єдиний з усіх слов'янських зберіг головні принципи рахмано-волхвівського письма:

- один звук – одна буква;
- одна буква – один звук.

Саме його знакова система найбільш точно відповідає велесовиці (це видно з вказаної таблиці) і дозволяє досить легко її читати.

Саме в українській мові, до сих пір діє головний арійський принцип:

- як пишеться – так і говориться.

Представлена арійська абетка допоможе дослідникам відновити особливе, наповнене святістю, звучання давньослов'янської мови, мови рахманів та волхвів.

Права, Ява, Нава як основа давнього православ'я

Тема "Велесової книги", світоглядних основ викладених в ній, знань світоустрою, якими володіли Старотці-Рахмани, правдивість докириличного алфавіту, велесовиці, завжди хвилювали дослідників слов'янського минулого. Турбувала їх і прихована правда про Праву, Яву, Нову – основу давнього православ'я.

Дискусія стосовно понять Права, Ява, Нава широко розгорнулись у 90-ті роки XX ст. після оприлюднення текстів **«Велесової книги»** – давньослов'янського твору на дерев'яних дощечках, копії якого були знайдені білогвардійським офіцером Алі (Олександром) Ізенбеком під час військових подій 1919 року у панській садибі села Великий Бурлук на Харківщині.

Залишимо осторонь спірну тему походження «Велесової книги», оцінювання викладених у ній давніх текстів та особливостей копіювання таких на дерев'яних дощечках виготовлених для просвітлення в 9-10 ст. н. е. еліти давньослов'янської Роської держави.

Бо припускаємо, що сам оригінал «Велесової книги», найвірогідніше, гравірувався на **металевих пластинах** і був надійно схований Рахманами у давніх підземеллях рахманських центрів.

На це ж натякають оприлюднені недавно велесовичні сакральні тексти на металевих пластинах – сімейні реліквії рахманських часів.

Цілком ймовірно, що копій «Велесової книги» на дерев'яних дощечках у часи Роської держави було виготовлено відносно багато (**не менше десяти**).

І що одна з таких копій потрапила до **Анни Ярославни**, київської княжни, з якою вона і потрапила до Франції тієї пори.

Дослідники історії «Велесової книги» переконують нас, що саме цю копію, як і інші книги Анни, намагались віднайти московські дипломати у французьких монастирях під кінець наполеонівських війн.

Бо супроводжуючи царські війська у складі німецько-австрійської коаліційної армії Шварценберга, вони потрапили до окупованого Парижу у 1814 році і діяли **досить активно.**

Є припущення, що частина дощечок «Велесової книги», що належали Анні (або їх копій) було вивезено до Петербургу, де після їх вивчення почалось формування нових копій для імперської знаті, захопленої «Історією…» Карамзіна та зацікавленою пошуками «русских» витоків.

Це «копіювання» здійснювалось по імперськи цілеспрямовано – з правками, внесенням у текст численних та «важливих» доповнень.

Ціллю таких маніпуляцій стало умисне «корегування» давньороського викладу, «виправлення» світогляду росів, яке мало отримати особливі ознаки, з елементами ідеології яхів, варягів, мосхів, угро-фіннів, прилаштування рахманських велесовичних текстів до імперських та окультних вимог того часу.

У компільованій версії «Велесової книги» з'явились згадки про Триглава (замість Трояні і Трійці), Перуна (замість Поряня), Симаргла, Мари та інших яхівських (варяжських) «божеств», які не мали прямого стосунку до Світлого Ірію та Прави, до світогляду росів.

«Переписувачі» перемежували рахманські православні молитви, які звернені до Творця-Сварога, до Прави, до Світлих Отсів, численними славленнями темних **богів та божків** (істот антисвіту), з якими православ'я завжди боролось.

Так з'явилась масонська версія «Велесової книги» у копіях «під старовину», цікава для дворянських кіл захоплених окультизмом.

Схоже, через декілька десятиліть одна з таких «копій» осіла на Слобожанщині, де згодом потрапила до рук Алі Ізенбека, почавши свої детективні мандри Європою та світом…

Проте допитливий не детектив та трактування змінених текстів. Допитливе вичленування **оригінального** роського тексту «Велесової книги».

Виникає найголовніше запитання.

Як у найдених компілятах побачити правдивий, оригінальний, роський, давньоправославний текст? Як вилучити вставки та правки?

Як звільнити давні роські, Рахманські тексти від завідомо неправдивого, чужого та привнесеного окультистами і масонами за ідеологічними мотивами?

ROSTED

Найкращим виходом було б ознайомлення зі справжніми текстами «Велесової книги» (уже говорилось, що такі, напевно, були гравіровані на металевих пластинах).

Проте оригінальні тексти книги ще не знайдено.

Натомість, є інші велесовичні сакральні тексти, виконані на металевих речах слов'янської доби, які за віком значно старші за тексти «Велесової книги» від Анни Ярославни та ті, що знайдені Ізенбеком.

Публікація зображень таких у інтернеті вже дозволила дослідникам зробити перший аналіз та у цілому з'ясувати, які саме тексти у «Велесовій книзі» є первинними, а що завідомо грубо доповнено «переписувачами» 19 століття.

Уже сформувалась і однозначна позиція стосовно велесовичної букви «о», яка у період 15-16 століть, у візантійській за походженням кирилиці, почала звучати як «оук» та «у», що змусило наступні покоління слов'ян у зростаючій імперії Романових, вимовляти давню назву держави **Рось** уже як **Русь**.

Стали більш зрозумілими правила сакрального рахманського велесовичного письма, де кожній букві алфавіту відповідає один-єдиний, окремий звук!

Також виявилось, що сакральні слова є специфічними абревіатурами чи шифрограмами – набором скорочень з початкових букв слів наповненого глибоким світоглядним змістом речення.

Про що це говорить?

Про те, що аналіз фотографій з сімейними реліквіями з Вісло-Дніпровського регіону варто продовжити. Бо сакральним речам на таких фото щонайменше 2,3 – 1,5 тисячі років!

А так як у інтернеті з'явились нові фото реліквій з давньослов'янськими велесовичними надписами, то спробуємо проаналізувати і їх.

На **першому** з нових фото бачимо сакральний роський артефакт на якому показаний вселенський світоустрій.

На округлій металевій пластині гравіровано композицію з велесовичних букв та знаків, які відтворюють структуру Ірію, православне бачення світобудови.

Видно, що Ірій (польова частина Всесвіту) ієрархічно складається з трьох головних частин – **ПРАВИ, ЯВИ, НАВИ.**

На пластині такі позначені велесовичними буквами:

зверху буква «П» – Права; з одного боку буква «Я» – Ява; з іншого боку буква «Н» – Нава.

ПРАВА – **П**рохід Рівнів Ану (Духу) Вишнього Ану (до законів Творця).

ЯВА (**І**А**В**А) – **І**рію **А**н (Дух) Вишнього Ану ("Я" Ірію Ан – частинка духу Ірію).

НАВА – **Н**из Ану (Духу) Вишнього Ану (розуміння суду, чистилища).

Зрозуміло, що дана ієрархічна структура Ірію підтримується у бутті найвищою силою у Всесвіті – ОТСЕМ (Творсем-Сварогом).

Його на пластині позначає велесовична буква «О», яка є найбільшою за розмірами серед усіх знаків зображення і поставлена у центрі.

Тут варто зазначити, що поняття **СВАРОГ** теж абревіатура.

Вона виступає на роській та українській мові у значенні:

Святий **В**ишній **А**н (Дух) **Р**івням **О**тсів **Г**осподніх.

Складною абревіатурою є і поняття **ГОСПОДЬ**:

ГОсподар **С**вятим **ПО**лям **Д**обрим (**Ь** – знак множини).

Поняття Сварог та Господь, як **синоніми** слова Творець, набагато ширше характеризують вселенське значення Отся-Творця.

Але буква «О» у центрі пластини не єдина.

У внутрішньому полі букви «О» видно букву «**С**» – символ Сина Творця. Цей символ показує на того з синів, якому Отець надає право здійснювати захист життя у Всесвіті, на якого найбільше покладається у своїх головних справах.

У верхній частині букви «О», між двома лініями, бачимо і інший символ, який нагадує трикутник.

Це велесовична буква «Д» – символ Духа Святого, або того польового (духовного) механізму, яким Отесь оживлює Ірій та Всесвіт.

Бо Дух Святий – це Жива і Мога, та усі поля якими володіє Отесь-Творесь-Сварог.

Рівнораменний **ХРЕСТ** у низу – це знак святості Ірію, світла печать, яка говорить, що у світобудовчому плані так має бути завжди!

Аналогічне зображення бачимо і на **другому** фото, де округлий предмет має зверху вушко для ремінця чи ланцюжка.

Схоже на те, що перед нами зворотня сторона якоїсь важливої сакральної речі, лицьової поверхні якої ми не бачимо.

Можливо це Рахманський оберіг чи Рахманський знак духовної влади, на що вказує надзвичайно тонке та якісне гравірування на цій частині предмету.

І як у першому випадку, у центрі округлої пластини бачимо символи Прави, Яви, Нави.

Також у центрі бачимо символічну композицію з букв **О-С-Д** (Отесь-Син-Дух Святий), і зображення рівнораменного хреста з низу.

Тут варто сказати, що на думку дослідників, роська абревіатура **ХРЕСТ** (не плутати з поняттям Христ!) має декілька смислових, понятійних розшифрувань (не менше трьох), через її особливу глибинність та значущість.

Конкретика кожного розшифрування залежить від того, у якому контексті застосовується слово.

У даному випадку таке роське та українське розшифрування: **ХРЕСТ** – **Х**то **Р**івнями **Є** **С**вятості **Т**ворся.

Найімовірніше це ім'я того Сина, якому доручено виконувати волю Отся (Творся-Сварога-Господа) на усій Землі, у період Нових Часів.

Зображення підкреслює головне у православному світогляді – Отесь (Творесь-Сварог-Господь) щедро одухотворяє Ірій (Праву, Яву, Наву).

Саме Творесь несе життя у Мир, де виконавцем Його волі є Син (у велесовичному написанні – **СОІН**), ім'я якого Хрест Отся

Господа, через якого у Мир Землі посилається Чистий Дух для духовного кормління явлених душ.

Таке твердження підкріплюють і зображення з **третього** фото, на якому бачимо три велесовичні, роські, рахманські обереги різної форми, зі знаками духовного кормління (живлення) вселенського життя: О-С-Д (Отесь-Син-Дух Святий).

По середині бачимо оберіг листоподібної форми, гострим кінцем до низу та вушком до верху. На ньому відтворено символіку, яку перед тим ми побачили у центрах композицій на першому і другому фото. Присутній на листоподібному оберезі і знак рівнораменного хреста

З двох боків від центрального зображення бачимо фото округлих пластин з написом О-С-Д (Отесь-Син-Дух Святий).

На них, у зрозумілих для давніх росів-слов'ян символах відображені механізми вселенського начала, механізми духовного кормління душ, які збудовані на ЗАКОНАХ Прави, Яви, Нави, та які порушити не здатен ніхто! Але що означає поняття ЗАКОН?

ЗАКОН – це роська, рахманська абревіатура, яка стосується особливого вселенського знання, зведення правил, згідно яких Творець здійснює духовне кормління світлих душ, або **КОН**у – **К**ормління **О**тсем **Н**ебесним, що вимагає від нас розуміння механізму такого.

На роській та українській мові поняття **ЗАКОН** означає:

ЗА (**за правилами**; відповідно до) **К**ормління **О**тсем **Н**ебесним.

Тобто ЗАКОН – це розуміння і виконання правил життя у Світлому Ірії, правил духовного кормління, правил Творця, правил КОНа.

Варто також сказати, що символіка О-С-Д (Отець-Син-Дух Святий) не перекреслює багаторівневу структуру Прави. Вона не спростовує наявності у Світлому Ірії інших небожителів, які включені у сомн **Кола** Творця та **інших Кіл** Світлого Ірію.

На те, що знання ЗАКОНУ Творця було широко розповсюджено і у всій Роській державі, вказує наступне, **четверте** опубліковане фото.

На ньому бачимо верхню частину плащової застібки з білого металу, на якому проглядаються велесовичні знаки та букви.

Зліва вирізьблено найвищу для росів символіку Світлого Ірію – букви О-С-Д (Отець-Син-Дух Святий), основу КОНа.

З права відтворено символ восьмикутного хреста, який символізує одне з Кіл Отсів Світлого Ірію.

Так про що ж говорить символічне зображення на, здавалось би, побутовій речі – застібці?

Про те, що ця річ сакральна і, найпевніше належала одному з Старотців-Рахманів слов'яно-роських часів.

Бо **благословління** (дозвіл) на носіння металевої речі з такими знаками можливо було отримати лишень від найвищих духівників держави Рось, можливо від Першого Отця Роської Трояні.

Разом з тим, давні роські артефакти показують і певну загальну вживаність системи знаків у державі Рось, загальну

значимість таких знаків, як для самих хранителів високих знань (Старотців-Рахманів, волхвів, священників), так і для роського народу, для усіх слов'ян Вісло-Дніпровського регіону.

Найбільш узагальнюючим у цьому плані є зображення на **п'ятому** фото, де навколо центральної композиції, О-С-Д (Отець-Син-Дух Святий), на округлій пластині з хвилястим краєм, який містить 19 вигинів-хвиль, розміщено восьмикутну зірку (символ наступного за рівнем Отця-Творця кола Отців), як і велесовичний сакральний абревіатурний напис роською мовою: **СВРГІЄОЦЬ** – СВАРОГ І Є ОТЕСЬ.

Це ще раз підкреслює головне у слов'янському світогляді: Ірій, що складається з Прави, Яви, Нави, при усій складності багаторівневої побудови своїх частин, завдячує життям енергіям Творця-Сварога, які даються через систему духовного кормління (КОН), через Сина та Духа Святого, у відповідності до Законів Прави, Яви, Нави.

Тому, варто підсумувати та висловити наступне:

1. У слов'янських предків тисячоліттями існували глибокі знання світоустрою, розуміння механізмів керування Всесвітом, законів духовно-польового кормління усього явленого, де Творець (Отець-Сварог-Господь), як джерело, піклується про своє твориння, про Всесвіт, разом зі своїм Сином (Соіном) і Духом Святим, з усіма душами Світлого Ірію;

2. Роси-слов'яни добре знали – структура Ірію, вселенська структура, складається з трьох головних частин, Прави, Яви, Нави, кожна з яких відіграє важливу роль у вселенському бутті, в удосконаленні людських душ, у процесі життя у Всесвіті, де найважливішим фактором є світлість людської душі (через виконання законів Прави, Яви, Нави), яка надалі стає елементом Світлого Ірію, Прави, Неба, і входить у систему управління Всесвітом;

3. Старотці-Рахмани та волхви росів-слов'ян добре розуміли ті завдання, які ставить Творець, здійснюючи управління Всесвітом та Ірієм, усією ієрархією Прави, де підтримання життя, його опіка, захист та очищення від польового бруду (від антисвіту – темного польового вірусного утворення), як обов'язок, належить Хресту (не плутати з Христом!), Сину Господньому, який єдиний має право від свого Отця (Творця-Сварога-Господа) прощати і милувати.

Такий висновок підкріплюють і численні знахідки слов'янських, давньороських, давньоправославних натільних **хрестиків** з Волині, фото яких поміщені у інтернеті.

Такі хрестики мають одну цікаву особливість – вони охоплені колом (**КОЛОМ ЖИТТЯ**), структурою, яка разом з рівнораменним хрестиком у центрі, показує рух енергій кормління Творсем в єстві людини (таке складається з чотирьох компонентів).

Роси-слов'яни добре знали та розуміли не тільки структуру вишньої частини Ірію (Неба), ієрархію кола самого Творся, але і глибоку та складну структуру усього Ірію, включаючи рівні Прави, Яви, Нави.

Саме для вищого духовенства, Старотців-Рахманів та волхвів, зображення на сакральних речах нагадувало про основи світобудови, про **механізми** духовного кормління Отсем-Творсем усього живого (КОНу), про **правила** надання духовного кормління (ЗАКОНах Прави, Яви, Нави), про правдиве відтворення у **символах** усіх енерго-польових процесів вселенського управління.

РОЗДІЛ

Для чого?

Для запобігання спроб «модернізації» законів Творця, зумисного викривлення знань структури Ірію, спрощення або «доповнення» таких не існуючими елементами, тими, що належать до антисвіту та є ворожими до Творця і Світлого Ірію, тих які діють в інтересах антисвіту та його темних агресивних істот, польового гаддя.

І чи це можна назвати "язичеством"? У будь-якій закордонній країні визначення "язичество" вказувало на групу населення, які принесли свою віру з-за кордону. Лишень в Україні візантійське хрИстиянство нав'язало думку, що це є примітивна недолуга віра всередині країни.

Все ж усна народна творчість не терпить зазіхань на віру і тому правильні паралелі провести можна і треба: вислів "злі язики", ясно вказує за ким стоїть плюндрування предківської віри.

Хоча за нею стоїть куди потужніше – відання, знання світоустрою, православний світогляд.

Тож можливо вже час зрозуміти духовну велич роських предків?

РОУНЕТ

Регіональна науково-практична конференція
Волинського Полісся"
МИР ТОБІ
УДАР НА ЛУЦЬК
ДЗВОНИ ПАМ'ЯТІ
1945 1995
Етнокультурна
Спадщина
Рівненського Полісся

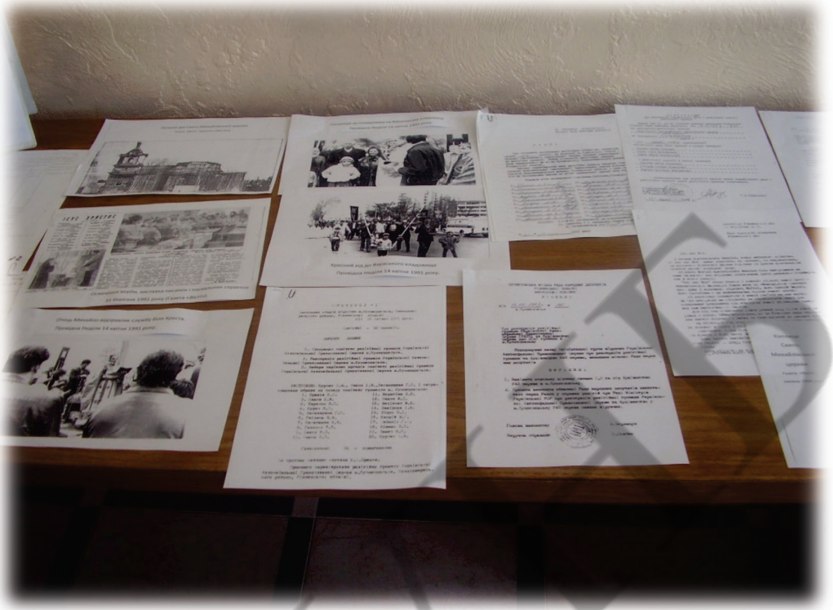

РОЗЕТ

Наукове видання

УСПАДКУВАННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Матеріали науково-практичної конференції

Відділ культури та туризму виконавчого комітету
Вараської міської ради.
м-н Перемоги, 23, м. Вараш Рівненської області.

Упорядкування
Л.Сніжко

Технічний редактор
В.Власюк

Фото на обкладинці
С.Максимчука

Підписано до друку 12.11.2018 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсет.
Ґарнітура «Times». Друк офсет. Ум. друк. арк. 5,12.
Наклад 100 пр. Зам. 80.
Видавництво «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.

Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».

РОУНБ